
ÉLET-TUDOMÁNY-TÖRTÉNET: TUDOMÁNYOK HATÁRAIN: MÓDSZERTANI PERSPEKTÍVÁK

Imparitas Factorok. Esélyegyenlőtlenségi Tényezők, a nők vezetővé válása előtt

Imparity Factors. Inequality Factors, prior to women becoming senior leader

Dr. Trenka Magdolna ügyvéd - sportmanager MsC;
Magyar Sportjogász Társaság tagja
trenka.magdolna@sportjus.hu

Initially submitted October 8, 2016; accepted for publication November 1, 2016

Abstract

Since several years I started to study special female issues namely disadvantages of women in top management positions. "...*Women are still underrepresented in executive and decision-making positions* ..." (Talbot, 2000). Thus I think topics and outcomes of my research are absolutely up to date. The aim of this study was to clear the facts, understand the processes, and stress the real reasons why women are subjected which determines their underrepresentation in leadership positions.

I revealed all causes of women's social discrimination and described the structural-functional female impediments [barriers]. As a result of my long years study, as an absolute novelty, while defining female impediments I created a *new conceptual category* named as "Imparity Factors". [Inequality Factors]. The set of Imparity Factors is a theoretical model of descriptive and an interpretive nature as well. I have already presented this absolute new term at an interdisciplinary conference held on the Hungarian Academy of Sciences. In the present study I show all sides of this new concept. Imparity Factors is as an umbrella term thus I identified its elementary parts, which describe and explain simultaneously, the women's disparities in leadership positions. There are five Imparitas Factors [inequality factors] I defined also in metaphoric terms: "*Inter Pocula*", "*Traditions Automatism*", "*Public Patriarchism*"; "*State of Weightlessness*"; "*Synergy*". "*Inter Pocula*" as new structural and functional barrier means at the same time the operating patriarchy. Another new category, the "*Traditions Automatism*" models the particular patriarchal, authoritarian mode of operation, the effect of the continuous re-production in the leadership. The third female impediment as "*Public Patriarchism*" means the social capital surplus of the typically male elite as I understand it, across the 'intense interest' of political and the economic elites claiming higher sport-leader positions. "*State of Weightlessness*" means the women's substantive underrepresentation in leading positions. "*Synergy*" means specific disadvantage, which is arising from the fact that all social subsystems [politics, economy, science, arts, sport] are male dominated.

I hope the introduction of my absolute new conceptual category "*Imparity Factors*" to the social science discourse may contribute to the desperately required alternative approach, that

is necessary to change the women's actual unfavorable situation. The dawn of this deeper understanding starts demolishing of female impediments.

Conclusion: unfortunately we experience actually obvious gender imparity of leading positions and the higher levels of society will preserve the legacy of men's homogeneity.

Methods: qualitative, hermeneutics; woman-centered point of view, critical feminist principles; female interview; quantitative method statistical data collection and analysis.

Kulcsszavak: Imparitás faktorok, Inter Pocula, hagyományok automatizmusa, társadalmi patriachizmus, a súlytalanság állapota, szinergia

Key word: Imparity Factors, end its elements: the "Inter Pocula", the "Traditions Automatism", the "Public Patriarchism¹", the "State of Weightlessness"; and the "Synergy"

I. BEVEZETÉS

Néhány éve nagyszabású kutatást végzek; speciális women/gender témát kutatok. A nők, a társadalom felső vezetésében elfoglalt hátrányos helyzetét vizsgálom. „...*a nők még mindig alulreprezentáltak a végrehajtó és döntéshozó pozíciókban...*”.(Talbot, 2000:91.). Témán és eredményeim, ezért is abszolút aktuálisak.

Kutatásom célja volt, feltárni a tényeket, megérteni a folyamatokat, rámutatni az okokra, mindarra, ami a nők alárendelt, alulreprezentált helyzetét eredményezi a vezetésben.

A kutatás eredményeként feltártam, a nők társadalmi decficitjének okaként nevesíthető jelenségeket, ezek definiálására megalkottam, *abszolút újdonságként, egy új konceptuális kategóriát*, az *Imparitas Factor*ot.

Egyben meghatároztam az *Imparitas Factor* elemeit is. Öt ² ilyen esélyegyenlőtlenségi tényezőt, azaz *Imparitas Factor*ot definiáltam; ezek az alábbiak:

¹ 'Public Patriarchism', was created, following the inspirations of Walby's category the 'Public Patriarchate' (1990.); but obviously not in the same sense of the word. The phenomenon I described as a new conceptual category of *Public Patriarchism*, is entirely the result of my own research. The new term as a *metaphoric one* means the social capital surplus of social elites and describes the operation mode of the political and economic elites in the leadership. Thus 'Public Patriarchism' is one element of the "*Imparity Factors*", of my new conceptual general-category (umbrella term) [NB.: Walby used her own category, the *Public Patriarchate*, as a type of the *patriarchate*. (in: Giddens, 2008:368)].

² Az *Imparitas Factorok* grafikus modelljeit [statikus és működési] is elkészítettem; ezekben a teljesség kedvéért, figyelembe vettem egy hatodik női akadályt is; és pedig a nők oldalán felmerülő gátló tényezőket:

-a nők, anyai-családi, konzervatív, interiorizált szerep-felfogásából fakadó hátrányokat; ezzel összefüggésben a work-life balance-t;

-továbbá, a nőkben, a személyiségükben rejlő esetleges okokat, mint például a kevesebb vezetői ambíció; a kudarcra való alapállás miatt, a pozíció harcoktól, a vezetői megmérettetésétől való távolmaradás stb.

Ezen akadályokra vonatkozóan azonban nem alkottam új fogalmi kategóriákat, mert ezeket a társadalomtudományban már kellőképpen vizsgálták, több oldalról bemutatták. Ugyanakkor ezeket is feltüntettem az *Imparitas Factorok* grafikus modelljeinél, a komplexitás jegyében. (*Jelen tanulmány keretei között az Imparitas Factorok grafikus modelljei, terjedelmi okokból, nem kerülnek bemutatásra.*)

IMPARITAS FACTOROK	
●	Az Inter Pocula (I.)
●	A Hagymányok Automatizmusa (II.)
●	A Közéleti Patriarchizmus (III.)
●	A Szinergia (IV.)
●	A Súlytalanság Állapota (V.)

A kutatásom eredményét jelentő, új konceptuális kategóriát az *Imparitas Factor* és elemeit teljességében, -a Magyar Tudományos Akadémián³, 2016. júniusában elhangzott előadásomban mutattam be-, írásban jelen tanulmányban, a Kaleidoscopehistory-ban közlöm le, elsőként⁴.

A tudomány, így a bölcsélet különösen is mindig szükségét látta, hogy vizsgálódás tárgyává tegye alapfogalmait. Ahol szükséges új fogalmat kell alkotni. Ezt tettem az *Imparitas Factorok* megalkotásával. A fenomenológián alapuló gondolkodásmód szerint, a kutató ideiglenes zárójelbe teszi a jelenség történeti meghatározásait, sőt létüket is és helyükbe új fogalmakat alkot, azokat definiálja.(Alszeghy 1983.). Ennek jegyében alkottam meg az *Imparitas Factorokat*, melyek a szimbolikus társadalmi térben, a nők vezetővé válását gátló akadályokat és azok működését modellezi. Az *Imparitas Factor*, mint speciális, strukturális-funkcionális női impedimentumokat [akadályokat] határoztam meg. Az *Imparitas Factor* I.-V. alatt nevesített női akadályokat, metaforák/allegóriák bevezetésével definiáltam, írtam le. Reményeim szerint mindez elvezet a mélyebb megértéséhez

A nő kutatások hagyományos megközelítése, a szegmentáció helyett, egy komplex nézőpontot használtam. A társadalomban egzisztáló struktúrákat, funkciókat, folyamatokat, komplexen, összhatásukban vizsgáltam, hiszen a szimbolikus társadalmi térben minden mindennel összefügg. Az egységes megközelítést eddig komplex nő kutatásban nem alkalmazták.

Szeretném, ha az általam megalkotott új konceptuális kategória, az IMPARITAS FACTOR és elemei, elfogadást nyerne és bevezetésre kerülne a társadalomtudományi diskurzusban.

SZAKIRODALOM:

Igen széles az az irodalom, amit a kutatómunkámhoz felhasználtam. A nemzetközi és hazai főbb szociológia elméletektől, az elméletnek még nem minősülő meta-analysisektől kezdve a 'women's studies' irodalmán át, a vezető nő kutatások konkrét anyagain keresztül, a vezetésre vonatkozó tanulmányokig. Külön foglalkoztam az egyes társadalmi alrendszerben [politika, tudomány, sport] a nők helyzetére vonatkozó kutatások anyagaival is.

Ennek megfelelően a kutatásomra az *interdiszciplinaritás* jellemező; több tudomány területet ölel át: jog, történettudomány, szociológia, szociálpszichológia, vezetéselmélet, statisztika stb.

³ Az „Élet – Tudomány – Történelem” című, a(z) MTA Művelődéstörténeti Osztályközi Bizottsága Élettudományok-története Munkabizottsága és a Magyar Természettudományi Társulat által rendezett konferencián.

⁴ Kutatásom rész eredményeit természetesen folyamatosan publikáltam különböző tematikus folyóiratokban, azonban korábban csak részletek jelentek meg ezekből. A már közlésre kerültek, a dolog lényegéből fakadóan, - részben- jelen tanulmányban is teret kapnak.

MÓDSZEREK:

Kutatásomhoz, egyaránt használtam kvantitatív és kvalitatív technikákat. Alap módszerem a kritikai hermeneutika⁵ volt, mely Wilhelm Dilthey óta, már nem csak a filozófia és a teológia alapvető vizsgálati módszere, hanem valamennyi humán tudományban használható kutatási eszköz. A strukturális hermeneutikának nevezett, Alexander - Smith féle, elmélet-módszer segítette a strukturák lényegének *-értelmezés útján történő* megragadásában.(Alexander és Smith 2003, in: Farkas, 2006: 21.). Elsősorban az érdekelt ugyanis, hogy a patriarchális strukturák miként befolyásolják a nők vezetői lehetőségeit, esélyeit, azaz, *-a funkciók révén is-*, milyen kapcsolatban állnak egymással a társadalom szerkezetének, szövetének összetevői. A kutatásomra végig a nőközpontú, kritikai aspektusú nézőpont volt jellemző; azaz, rá kívántam mutatni az elfogult androcentrikus gondolkodás egyoldalúságára, mely éppen annak egyoldalúsága miatt magában hordozza a tévutak lehetőségeit. A nőközpontú vizsgálati módszer lehetőséget adott arra is, hogy felmutassam a patriarchizmusnak a nőkre és férfiakra gyakorolt, egyaránt ártalmas hatásait.(Buday 2004.). Ez adja a feldolgozás módszertani újdonságát.

A 'women's point of view'-ból elengedhetetlen újra definiálni, már az alapfogalmakat, alapkategóriákat is, ahol szükséges újat kell alkotni. Ezt tettem az új konceptuális kategóriák, az *Imparitas Factorok* megalkotásával.

A nőközpontú nézőpont, ugyanakkor *a legcsekélyebb mértékben sem férfi ellenes és a legteljesebb mértékben keresi a párbeszéd lehetőségét*. Kutatói alapelveim, hogy nem szabad a nemeket egymás ellen fordítani; a teremtésben Isten férfit és nőt teremtett, egymásnak, egymásért. A szembe fordulás helyett tehát, a munkámmal, mindenben a párbeszédet keresem.

A kritikai feminista megközelítés szerint a női lét vizsgálatához elengedhetetlen, maguknak a nőknek a meghallgatása, ezért a kutatásomban, vezetőnőkkel készítettem interjúkat, melyeket úgy használtam, mint a kvalitatív módszereket egyikét. [Sparkes (2002.); Bale et al(2003.); Andrews et al(2005.), in: Bodnár, 2012.]. Kvantitatív módszerként, statisztikai adatgyűjtést, elemzést végeztem.

II. BEVEZETÉS

A társadalmilag értékelt pozíciók elnyerése döntően hatalmi kérdés. Rendszerint nem a rátermettség az elsődleges. Napjainkban: „*a konfliktus nem annyira a jövedelemért, hanem a hatalomért folyik*”(Dahendorf 1953, in: Andorka, 2006:166.). A vezetés, nem szól másról csak a hatalomról: „*It seems, it is all about power*”⁶. „*A hatalom az egyenlőtlenség alapvető formája...*”. (Lenski 1966, in: Andorka, 2006:161.); és nincsen, soha nem is volt olyan társadalmi alrendszer, ahol a nők azonos vagy nagyobb hatalommal bírnának, mint a férfiak.(Giddens 2008.).

A férfidomináns politikai és gazdasági elit [túlnyomó többségében férfi] tagjai, olyan hatalmi, kapcsolati, vagyoni, társadalmi tőke többlettel [Kanter(1977.); Putnam(1993, 2000.); (Bourdieu 2000.)], rendelkeznek melyekkel a nők nem. E körben az új tőkék felértékelődésére(Sik 2006) hívom fel a figyelmet és arra, hogy ennek nyomán a „*...nemi egyenlőtlenségek új formájára számíthatunk...*”.(Eagly és Carli 2007, in: Kürtösi, 2008: 35.),

⁵ Hermeneuin = kijelent, megvilágít - [görög].

⁶ From: Harvard Business Review: <http://hbr.org/2013/09/women-rising-the-unseen-barriers/ar/1#>; az idézet a vezetésre általánosságban vonatkozott.

„...tekintettel arra, hogy szaporodnak azok az intézmények, amelyek a kapcsolati tőkét, tőkeként alkalmazzák...” (Sik, 2006:92.).

Munkám során, a gender kutatás hagyományos rendje szerinti, a három fő összetevő[nem, szervezet, társadalmi környezet [Dixon és Bruening(2005.); Nagy (2005, 2013.)], illetve ezek együttese a GOS⁷(Kürtösi 2004.)] mentén történő, értelmezési kereten túllépve - *paradigma váltásként*-, más utat jártam be. Álláspontom szerint, ha valóban komplexen akarjuk megérteni a nők helyzetét, akkor a gondolkodás nem szegmentálható a szokásos hármas tagolás szerint. Hiszen a szimbolikus társadalmi térben, minden mindennel összefügg; éles határok pedig a különböző struktúrák, mintázatok, aktivitások mentén nincsenek. Ez, a komplexitás igényével fellépő felfogás nem teljesen idegen a szociológiában. Ismert hazai a szervezetkutatók(Jávor és Rozgonyi 2005.) a szervezet szót nem is használják, noha könyvük „nem szól másról, mint arról: miképpen szövi át egymást a hatalom, a kultúra, a szervezet és a konfliktus”.(Farkas J. 2006:288.). A szervezet szintű elemzéstől magam, többek között azért is tekintetem el, mert a hagyományos „szervezet elméletek gender vaksággal konstruáltak”.(Wilson 1996, in: Bendl, 2000:388.). Egyes szervezetkutatók maguk is úgy látják, itt az ideje új kérdéseket feltenni (Wilson 1996, in: Bendl, 2000:388.). Én az új kérdéseimet, a szűk szervezeti keretek helyett a szimbolikus társadalmi szintek szerint tettem fel, melyeket egységben kezeltem.

III. EREDMÉNYEK - AZ IMPARITAS FACTOROK

Az új konceptuális kategóriát az *Imparitas Factor* a szimbolikus társadalmi térben zajló folyamatok *definiálásra és egyben azok oki magyarázataként* alkottam meg. Az *Imparitas Factorok*, [esélyegyenlőtlenségi tényezők] per definitionem:

- ▶ Női Impedimentumok [akadályok];
- ▶ A strukturális és működési - speciális női gender hátrányok.

Az *Imparitas Factor* egyszerre deszriptív és interpretív elméleti kategória; elemeinek meghatározáshoz szimbólumokat és metaforákat alkalmaztam. A szimbólumok, a metaforák, az ezeket alkalmazó modellek, segítik a megértést; mivel a valósághoz legközelebb álló, konceptuális megragadás szintjén közlik a lényegét. „A valódi metafora a prózai nyelvnek ellenszegülő jelentés-komplexumok kifejezési módja”(Buday, 2004:4.), így a hathatós metaforák mással nem helyettesíthetőek.

- Imparitás Factor I. Az *Inter Pocula*

Az *Inter Pocula* [poharak között, értsd: *poharazás közben*-latin], mint új kategória: *egyszerre jelenti az évezredek alatt megkövesedett, férfijogú, patriarchális struktúrát, és írja le annak rejtett, működését, metaforaként. Azaz, a tisztségek, posztok, beosztások 'poharazás közben', terített asztal melletti le és kiosztását, ahol a hatalom struktúrái, az informális kapcsolatok, a kapcsolati tőke az elsődleges; ezért a nők, vezetővé válásának már a lehetőségét is markánsan, mögöttesen, és nagyfokú látenciában* (Merton 1980, in: Andorka, 2006:76.), gátolja; eszköze a kontraszelekciónak.

- Imparitás Factor II. A *Hagyományok Automatizmusa*

⁷ Gender organization system alapján, a nők korlátozott szervezeti előrelépése egyszerre vezethető vissza, nemükre, a szervezeti kontextusra és a nagyobb társadalmi - intézményi rendszerre.(Fagenson 1990, in: Kürtösi, 2008:81.).

A hagyományok automatizmusa a patriarchális, tekintélyi modell, *folyamatos újratermelődését* magyarázó, annak szimptomáit leíró új kategória, mely két irányból megragadva mutatja be a jelenség strukturális esszenciáját;

- A hagyomány a férfinak *eleve magasabb státuszt, tekintélyt tulajdonít; melyet a társadalom mechanikusan fogad el; a 'hagyományok alapján'* a döntéshozók inkább választanak vezetőnek (sőt munkatársnak is!) férfit.
- Maguk a diszkriminált nők is gyakran úgy vélik, azt feltételezik a férfiakra, hogy alkalmasabbak vezetői pozícióra, mint a nők; ezért előfordul, hogy a nőknek nincs elég önbizalmuk, bátorságuk magasabb vezetői posztokra kandidálni, jelölést elfogadni.
- Imparitás Factor III. *A Közéleti Patriarchizmus*⁸:

Jelenti a *társadalom elitjének [akik jellemzően férfiak], társadalmi tőke többletét,* annak strukturálisan determinált folyamatát. Napjainkban egyre inkább ez az alapja a befolyásos pozíciók allokációjának. És ez keresztül kasul átszövi lényegében a tekintéllyel bíró összes társadalmi alrendszer, azok felső státusz pozícióit.

Mint sportmenedzser, a kutatásommal erőteljesen fókuszáltam, a nők helyzetére a sportvezetésben. Ugyanis *a Közéleti Patriarchizmus,* a sportban további specialitást hordoz. Egy idő óta, új jelenségeként tapasztalhatjuk, hogy a politikai-gazdasági elit [majdnem kizárólag férfi] tagjai nagy számban jelentek meg [foglalták el....] a sportvezetésben[t]. Ez egy új női versenyhátrány. A sportvezetés olyan hatalommal és tekintéllyel járó pozíció, amely iránt ezen elitek éppen azért érdeklődnek, mert hatalommal és tekintéllyel bír magas sportvezetőnek lenni. Ezeket a vonzó területeket a férfiak általában fenntartják maguknak. Egyes kutatók, a nők hatalmának a hiányáról [lack of power], beszélnek a sportvezetésben.(Pfister 2003.).

- Imparitás Factor IV. *A Szinergia*

A szinergia: valamennyi társadalmi alrendszer [politika, gazdaság, tudomány, művészetek, sport] vezetésben, a *férfiak felülreprezentáltságából,* a különböző *szektorok vezetésében jelenlévő férfidominanciából,* annak *egymást erősítő, ily módon is konzerváló hatásából fakadó női hátrány.* A *'Szinergiára', -mint külön, speciális nők előtt akadályra-* azért kell rámutatni, mert az előző akadályokat mintegy összefoglalja, felerősíti.

- Imparitás Factor V. *Nők a Súlytalanság Állapotában*

A *„Nők a Súlytalanság Állapotában”* allegóriával, azt a *női akadályt nevesítettem, amely a nők szubsztantív eljelentéktelenítéséből fakad.* A női participáció a vezetésben, ugyanis nem csak számszaki, de tartalmi kérdés is. Ez az impedimentum igen csak változatos formákban valósul meg: megjelenik a nők indirekt és látens elutasításában, alulértékelt szerepekre, tevékenységekre szorításában, a vezetésben is. Megnyilvánulási formái jelen vannak, nyelvi, gondolkodási, aktivitásbeli területeken. A *'Súlytalanság Állapota'* kialakulásában jelentős szerepet játszik, a médiában megnyilvánuló, a nőt, mint közéleti szereplőt, [vezetőt is],

⁸ Az általam az *'Imparitas factorok'* között definiált harmadik női impedimentumot, *"Közéleti Patriarchizmusnak"*, neveztem; a Walby féle (1990.) *'Közéleti Patriarchatus'* fogalmától inspirálva.

Természetesen nem azonos kifejezést alkalmaztam; és egészen mást értek az általam kreált új fogalmi kategória, a *'Közéleti Patriarchizmus'* alatt, melyet metaforaként használok. Az ezzel a kategóriával nővként leírt jelenség, teljes mértékben a saját kutatásom eredménye.

[NB.: Walby (1990) a patriarchatus egyik fajtájaként használja a *'Közéleti Patriarchatus'* fogalmát.(in: Giddens, 2008:368)].

eljelentéktelenítő stratégiák alkalmazása, tekintélyük csorbítása: úgymint a megjelenés lehetőségétől megfosztás, vagy marginalizálás, a szexista ábrázolás vagy más a nő, súlytalanként történő bemutatása.

Jelen tanulmányban részletesen fogom bemutatni, az *Imparitas Factor V-t*, a *"Súlytalanság Állapotát"* Röviden pedig, az *Imparitas Factor I.- III.-t*, az *"Inter Pocula"-t* a *"Hagyományok Automatizmusá"*t, és a *"Közéleti Patriarchizmust"*; ezeket azért csak röviden, mert e témában, ez évben jelent meg egy tanulmányom, a *Testnevelés, Sport, Tudomány* 2016/1. számában. Az *Imparitas Factor IV.-gyel*, a *"Szinergiával"*, jelen cikkben *-a fentieknél bővebben-* nem foglalkozom, figyelemmel arra, hogy a tárgyban részletes elemzésem jelent meg a *Magyar Tudomány* 2015/8. számában.

III. 1. Imparitas Factor I. Az *Inter Pocula*

Az előzőekben már megadott definícióból következően, az *Inter Pocula* [poharazás közben] által definiáltak, egyszerre *jelentik* az évezredek alatt ▶ megkövesedett, férfijogú, *patriarchális struktúrát*, ▶ és a *maszkulinitások* rejtett *működési módját*. Az *Inter Pocula* allegória-metaforája a patriarchátus látens, rejtett lényegét *-novumként-*, definitív és interpretív módon tárja fel. A férfijogú „*patronáló rendszer*” strukturális és funkcionális dimenzióinak feltárására alkottam meg.

Az *Inter Pocula* strukturális oldalának megvilágítására példakép hozom, a klasszikus Beurdeu-i idézetet: a *szimbolikus negatív hányadost*, mely még ma is és a demokráciákban is szegregálja a nőket. A szegregáció nem csak kirekesztés, de *az alávetés egy formája*.

A férfiak kapcsolati hálóiban a jellemző rendezőelv: a *homofília*, mind az informális mind a karrierhálókra (Ibarra 1977, in: Kürtösi, 2008.); és a *presztízs elv*. A presztízs elv jelenti, hogy az aktorok általában olyan személyeket választanak kapcsolatnak, akiktől kölcsönösségi alapon várhatnak támogatást. A nők, hatalmi deficitjük okán, (Pfister 2003) általában nem tudják viszonzni ezt, ezért őket a férfiak nem preferálják, hálóikban. Az *Inter Pocula* tehát jellemzően zárt férfitárságok, informális hálózatoként működik. Az 'in group' tagjai, [akik általában férfiak] ezeken a hálókön keresztül azonosítják egymást (Claringbould & Knoppers, 2013), és határolódnak el másoktól, az 'out group'-ba tartozóktól; akik nagyon gyakran éppen a nők. A rendszert érdekek tartják fenn és működtetik. Össztársadalmi viszonylatban ezek az érdekek maszkulin érdekek. A maszkulin struktúrákat a jog, a piac elvárásai, a társadalmi konvenciók, a hierarchikus gender rend formálja, konzerválja. (Claringbould & Knoppers 2013). A férfiak -a patriarchális társadalmi struktúrák mentén „...monopolizálták a hozzáférést és az ellenőrzést az élet alapvető lehetőségeinek intézményes meghatározóihoz...”. (Dunning, 2002:141.). Az erőforrás monopolizáció a hatalom alapja.

Az *Inter Pocula* funkcionális oldala, processzuális lényege, eljárási módja alatt a következőket értem: ▶ A társadalmi tőke napjainkra létrehozott egy *önálló felettes entitást* Működik egy láthatatlan mechanizmus, mely mindenki számára tökéletesen érzékelhető, mégsem veszünk róla tudomást.

Az EU Igazságügyi és Alapvető Jogok Bizottsága a jelenségre már a férfikvóta terminológiáját használja: „...*ma gyakorlatilag a kvóták informális rendszerét alkalmazzák, amelynek keretében a férfiakat részesítik előnyben a nőkkel szemben, a férfiak pedig férfiakat választanak a döntéshozatali pozíciókba, ami nem formalizált rendszer, mindazonáltal szisztematikus és igencsak mélyen gyökerezik a férfiakkal szembeni kedvező bánásmód*”

kultúrájában...”. (2013/C 251 E/02 Állásfoglalás E. pont). A gender kutatók szintén ismerik ezt a mechanizmust: „...a pozíció gyakran, a régóta kialakult, és féltékenyen őrzött férfi patronáló rendszeren alapszik”(Talbot, 2000:10.), és „Magyarországról is elmondható,... ..hogy igen erős „férfikvóta” létezik alegbefolyásosabb pozícióikat illetően”. (Nagy, 2013:55.)

Az interjúalanyaim is rámutattak az old boy’s club⁹ jelenségre: az *Inter Pocula* lényegét, egyikük igen frappánsan így fogalmazta meg; idézem:

■ „...a férfiak este valahol, összeülnek, összepacsiznak és a saját érdekükben valamit, körbe tárgyalnak...”. A politikai kapcsolatokat és a magas jövedelmet az interjúalanyaim közül többen is a társadalmi alrendszerek felső vezetésébe kerüléshez, *szükséges feltételként* azonosították, mellyel a legtöbb nő, neme okán nem rendelkezik.

■ „...ha körülnézel a jelöltek..., ...olyan politikai kapcsolatokkal rendelkeznek, vagy olyan egzisztenciával...”. [amivel a nők nem rendelkeznek, - megj. a szerzőtől.]

Végül az *Inter Pocula* kényes oldala¹⁰, avagy amiről nem beszélünk: azaz a szexuális abúzus veszélye. „...Az természetes, hogy a férfiak az üzleti partnereiket éjszakai szórakozóhelyekre viszik, ugyanakkor ezek a programok a nők számára elképzelhetetlenek”. (Sümegei, 2007:43.). A pozícióosztzkodás fényes partijain, azaz *Inter Pocula*-ban *nem* ’szerencsés’ nőként részt venni; magára valamit adó nő az ilyen ’buliktól’, önként marad távol. Ugyanis ezekben részt venni, *nőként*, kísérő nélkül, még mindig státuszvesztéssel jár és hordozza a szexuális abúzus veszélyét. „...még ma is nehéz egy szórakozóhelyre a nőnek úgy elmenni, hogy az ne járjon státuszvesztéssel, vagy ne provokálja ki a férfiak nem kívánt figyelmét. Ez... ..az évszázados férfiuralom eredménye, és azé a társadalmi rendszeré, ami továbbra is él, és ezt az uralmat tükrözi, illetve szilárdítja meg.”(Dunning, 2002:148.). Egyben a férfiuralom kiváló indikátora.

Az *Inter Pocula* működésének további veszélye lehet a korrupció: „...az informális alkuk, egy része egészen biztosan[!] korrupcióhoz kötődik”.(Jávor 2014./1.). A korrupció technikai dimenziója, döntően a háttér alkuk folyamata.[az ’old boy’s club’-ban]. A korrupció kérdésköre azonban közvetlenül nem érinti a ’women’s studies’-t; csak a teljesség kedvéért említtem meg.

Az *Inter Pocula* működésének következménye: A társadalmilag respektált magas pozíciók elosztásánál, *valódi verseny nincs*. A nők önkéntes távolmaradása, avagy a férfiak által, a homofil hálók és a persztízs elv nyomán történő kirekesztésük a háttér alkuktól, *-magából az Inter Pocula-ból, nemi hátrány, „...mert az informális kapcsolatoknak a működtetése és megerősítése ekkor történik.”*(Bodnár, 2012:116.). Az előrejutást - *a döntően férfiakkól álló-szervezeti elit* kontrollálja; „...és a hiedelmekkel ellentétben nem az egyének nyílt versenyéből kerülnek ki a magasabb pozíciókat elnyerők.”(Bodnár, 2012, 111.). Ezt a nők többsége nem ismeri fel és el.

Az *Inter Pocula* működésének nyomán a kiválasztás *belterjes marad*. *Működik a kontraszelekció, mely egy működési zavar, diszfunkció, a társadalom képtelen a megfelelő embereket a megfelelő pozícióba juttatni. Az Inter Poculával definiált jelenség éppen ezt*

⁹ Az ’old boy’s club’ terminológiáját Collinson és Hearn használta először: 1996-ban

¹⁰ Az ebben a bekezdésben foglaltak *-részben-* már publikálásra kerültek, Dr. Trenka Magdolna: *Imparitas* Factorok (esélyegyenlőtlenségi tényezők) a nők sportvezetővé válásában c. pilot study-ban. In: *Testnevelés, Sport, Tudomány* 2016/1.

eredményezi. Mindenki csak veszít! A tehetséges, a vezetésre alkalmas nők és a közösség egésze, egyaránt. „*Volt aki veszített, nincs aki győz*”. (Szabó Lőrinc: Nyitnikék)

III. 2. Imparitas Factor II. A Hagyományok Automatizmusa

Az általam a '*Hagyományok Automatizmusával*' definiált gender egyenlőtlen folyamat, interiorizáció és internalizáció útján működik a különböző társadalmi alrendszerekben. Itt él közöttünk, az aktorok aktivitásaiban, attitűdjeiben. A történelmi, szerep-státusz-identitás-attitűd, mint örökség interiorizált túlélésében: a férfi, mint '*felsőbb*', mint '*hatalmi tényező*' automatikus elfogadása, a nő, mint '*a második*' (Beauvoir 1969.), mint az '*alávetett*' hátrébsorolása, alulértékelése és mindennek internalizálása, azaz az ennek megfelelő viselkedés aktuálisan, konkrét külső kényszer nélkül is.

A nőknek kevesebb a tekintélye a parancsolás, az ellenőrzés, hatalmi funkcióiban. (Eagle-Karau 2002.). A hatékony vezető sztereotíp képe változatlanul a férfihoz kötődik; nem utolsó sorban a modern média közvetítése révén is. Ez termelődik újra a '*Hagyományok Automatizmusával*' definiált folyamatok során. A metafora segítségével leírt jelenségnek két oldala van:

► A '*Hagyományok Automatizmusának*' egyik aspektusa; mely a különösen konzervatív és maszkulin alrendszerekben, így többek között a politikában és a sportvezetésben, igen gyakran megtapasztalható, de ezt látjuk a gazdaságban a csúcs vezetői posztokon is; azaz a vezetői szerep, *-kognitív módon, és/vagy sztereotípián, szokásjogon alapuló-*, férfi nemhez rendelése, ennek alapján a férfiak preferálása a vezetői posztokon.

Ennek megfelelően, a rendszerváltás után *-hiába a törvényi tiltás-* gyakran a vezetői pozíciókra szóló hirdetésekben, a szenior pozíciókra munkatársat kereső írott és elektronikus invitekben, mosolygós öltönyös úr képével jelzik, kit is várnak valójában a pályázatra. Nem beszélve arról, mikor ezt így nem mondják ki, de ennek megfelelően *-a 'Hagyományok Automatizmusa' alapján-* választanak a jelentkezők közül, az arra jogosultak. Az ilyen látens diszkriminációt csaknem lehetetlen '*tetten érni*', bizonyítani.

► A '*Hagyományok Automatizmusának*' másik aspektusa: a társadalomban, a hátrányosan megkülönböztetett, a diszkriminált nők egy jelentős része, gondolkodásmódjában, attitűdjében maga is automatikusan elfogadja ezt a férfi vezetői '*szkriptet*'; gyakran maguk az érintett nők is úgy vélik, azt feltételezik a férfiakra, hogy alkalmasabbak vezetői pozícióra, mint a nők. [*Interiorizáció.*] Ennek hatása szintén kettős:

► A szervezetekben/döntéshozó testületekben szavazattal rendelkező nők, a vezetőválasztásokon, *-titkolva ugyan de-* gyakran, a férfi jelölteket támogatják, preferálják. [*'szavazz a győztesre' attitűd.*]

► Nők gyakran saját lehetőségeiket, esélyeiket [nem a képességeiket!], elbizonytalanodva alulértékelik és ezért sem¹¹ indulnak egyes magasabb posztokért, visszalépnek jelöléstől, stb.

Az interiorizáció alapján a nőkben magukban is mélyen jelenlévő általános társadalmi szerepfelfogást/szerepelvárást gyakran a nők internalizálják, [aktuálisan, minden kényszer nélkül is ennek megfelelően viselkednek], ezzel pedig saját lehetőségeiket közvetlenül, saját maguk csorbítják.

¹¹ A megfogalmazásban azért került a '*sem*', mert nem ez az egyetlen ok, ami miatt a nők nem szállnak versenybe egy-egy magasabb tisztségért. Pl.: ilyen ok a fent már ismertetett '*Inter Pocula*'.

Mennyire így van arra egy példa: az általam megkérdezett egyik csúcs sportvezetőnő, a narratív után kérdések során kialakult beszélgetésben, mikor arról esett szó, hogy itthon még a Szikronúszó Szövetség elnöke is férfi, [horribile dictu, még a szövetségi kapitány is az volt, 2014-ben!], egy spontán *-automatikus-reakciójában-*, láthatólag maga is, meglepődve mit is mondott, azt találta mondani:

- "...célszerűbb férfit választani....." [a sportszövetség elnökének, - megj. a szerzőtől.]

Íme a *'hagyományok automatizmusa'*, a maga teljes és egész valójában. A miértekre, e körben, egy másik interjúalanyom mutatott rá:

- „...és azt gondolom az is benne van,[azért kevés a női vezető, - megj. a szerzőtől,] hogy még a nők is jobban elfogadják a férfit vezetőnek... ...csak az lehet, hogy hagyományosan ez évszázadokig így volt, [férfiak voltak a vezetők, - megj. a szerzőtől,] és az emancipáció itt leragadt... ...a tradíciók ezeket a dolgokat másként alakították...”

A *'Hagyományok Automatizmusaként'* bemutatott jelenség, *-miként az előző sportvezetőnőnél is-*, gyakran belső gátként van jelen a nők számára. Ugyanis az előzőekben említett *'célszerűbb férfit választani'* női attitűd egyben kognitív disszonanciaként funkcionál a női kandidálók életében; kognitív korlátja a nő saját [vezetői] ambícióinak, aktivitásának, viselkedésének; ezzel egyben [meg is] akadályozza a vezetői lét megvalósulását.[self-fullfilling prophecy¹²]. A negatív előítélet azt eredményezi, hogy saját maga hozza létre önmaga megerősítését.

Azonban van a kérdésnek egy másik dimenziója is. Amennyiben egy pillanatra idézzük a szociálpszichológiai megfontolásokat, [lásd alább, a *Közéleti Patriarhizmusnál*] a legitim szociális hatalomról, akkor konstatálhatjuk, hogy milyen ereje van annak az archaikus örökségnek [a *'Hagyományok Automatizmusának'*], mely a férfi nemhez köti, számukra legitimálja a vezetői státuszt, és a nők, [még a vezetésbe eljutott nők!] attitűdjei is, ilyen kognitív disszonanciaként, automatikusan és mélyen interiorizálva élnek tovább.

Láthatjuk, a *'Hagyományok Automatizmusa'* máig ható óriási erejét, determináló hatását, a tradíciók, társadalmi diskurzusokban való tovább élésén keresztül. Ez a jelenség több, mint napjaink pusztá sztereotípiája; ez olyan századokon átívelő strukturális-kulturális, determinisztikus hatás, mely a gondolkodásmódot és az adekvát viselkedést befolyásolja, sőt mögöttesen és rejtetten a nők identitását korlátozza, konzerválja, a hagyományoknak megfelelő elvárt szerepek szerint. Az aktorok tudatába, *-beleértve a nőket is-*, észrevétlenül, de egészen mélyen beépül,[interiorizáció], a maszkulinitásokat felülértékelő kulturális meghatározottság és aktuálisan ennek megfelelően cselekszenek, konkrét külső kényszerek nélkül is.[internalizáció].

III. 3. Imparitas Factor III. A Közéleti Patriarchizmus

A *Közéleti Patriarchizmust*, mint a társadalom elitjének [akik jellemzően férfiak], társadalmi tőke többletét definiáltam, mely napjainkban egyre inkább az alapja a befolyásos pozíciók allokációjának.

Ennek az impedimentumnak bemutatásához szükséges a hatalomról szóló elméletek rövid áttekintése. A hatalom, átfogó definíciója szerint, az egyénnek vagy egy csoport tagjainak, az érdekérvényesítő képessége; azaz az a képesség, hogy bizonyos célokat elérjenek, *-pl.:*

¹² Önmagát beteljesítő jóslat. A kifejezést Merton(1981.), vezette be a tudományos diskurzusba.

vezetővé váljanak-; a körülményeket a céljaiknak megfelelően alakítsák.(Giddens 2008.). A társadalmi tőke egyik dimenziója a hatalom. A hatalom pedig központi eleme a nemek közötti viszonyoknak; ugyanis a férfi és a női 'nem' „*kapcsolata legjobban a köztük levő hatalmi egyensúllyal*”(Dunning, 2002:141.), vagy éppen ezen hatalmi egyensúly hiányával ábrázolható. A nemek és a hatalom három irányból meghatározott: *strukturálisan*[formális, politikai és intézményi vonalon, jellemzően férfiakhoz köthetően], *kulturálisan*[férfiasság-nőiesség mintázatának megfelelően], és *folyamataiban* [hatalommegosztás, és annak működése].(Ely és Padavic 2007.). A társadalmi élet lehetőségeihez való hozzáférés, a férfiak részéről történő 'monopolizálása' (Dunning 2002), eredményezi, hogy a férfiaknak, mint csoportnak meghatározó *hatalmi/kapcsolati* tőke többlete lett. [NB.: a lehetőségek monopolizálásához eleve kellett egy fajta társadalmi tőke: tudás, információ, kapcsolatok, pénztőke stb.].

A szociológia különféle hatalom tipizálásokat ismer: úgymint politikai hatalom, gazdasági hatalom, kulturális hatalom, kapcsolati-hálózati hatalom; társadalmi tőke, mint hatalomforrás.(Bourdieu 2000). A szociálpszichológia használ egy további kategóriát, és pedig a 'szociális hatalom' típusát, az emberi kapcsolatok, szociális interakciók átfogó jelenségeinek leírására, magyarázatára. A 'szociális hatalom' determináns elemei: az 'erőforrások', a 'függőségek' és az 'alternatívák'.(Secord-Backman, in: Lengyel, 1997.). Az 'erőforrás' az aktorok tulajdonsága, amely képessé teszi őket arra, hogy befolyásolják egy másik személy nyereségeit, áldozatát[költségeit]. Ez a definíció lényegében megegyezik a szociológiában általános *-fent citált-* meghatározással. Az 'erőforrás' és a 'függőség' együtt vizsgálandó. Amennyiben a nők hatalmi deficitjét ebben a szociálpszichológiai keretben vizsgáljuk, akkor értjük meg igazán, hogy a nők mennyire 'eszköztelenek'[vö. Merton(1980.) anomia elméletével], a szociális hatalom 'használatában'. A kompetenciák, a rátermettség nem elég. Ugyanis a vezető posztok jellemzően nem az egyének nyílt versenyében dőlnek el(Bodnár 2012.); a fontos pozíciókba való bekerülés gyakran nem a teljesítmények jutalma(Ilonszki 2014.), hanem a jellemzően a maskulin networkök működésének az eredménye. Mivel a nőknek általában nincsenek olyan erőforrásaik, [hatalmuk/kapcsolataik] és ezzel összefüggésben cselekvési alternatíváik, melyek lehetővé tennék, hogy 'használják' a szociális hatalmat, mozgásterük valójában igen csekély a vezetői pozíciókért folytatott küzdelemben. Ez egyben magyarázza a nők korlátozott lehetőségeik közötti gondolkodásmódját, ennek megfelelő attitűdjeiket, cselekvésük formáit, egész viselkedésüket; sőt identitásukat is!¹³ Alárendelt helyzetből, hatalmi deficittel, igen csak nehéz a társadalmi ranglétrán előre lépni, témánk szempontjából vezetőnek lenni.

Az előzőek után a *Közéleti Patriarchizmus* működését a sportvezetéssel kívánom demonstrálni¹⁴. Ez az alrendszer létének kezdetétől fogva a maskulinitás mintaképe; ugyanis a sport máig, „...*hagyományosan egyike a férfiaknak fenntartott területeknek, és ennél fogva alapvető fontosságú része a patriarchális rendszereknek*”.(Dunning, 2002:140.). [a politika és hadsereg mellett]. A *Közéleti Patriarchizmus* természetesen nem csak a sportvezetésben egzisztál; jelen van valamennyi társadalmi alrendszerben; felismerhető a politikában, a csúcsgazdasági posztokon, a művészetek irányításában stb. is. Azért választottam mégis a sportvezetést, mert ebben az alrendszerben az összefüggések igen szembetűnők, ezért talán a

¹³ Arra gondolok, amikor sportvezetésben a nők magukat sorolják hátrébb a hierarchiában; mégpedig úgy, hogy ezt rendjén valónak érzik.[Lásd még a 'Hagyományok Automatizmusánál' írtakat.]

¹⁴ Az ebben a fejezetben foglaltak *-részben-* már publikálásra kerültek, Dr. Trenka Magdolna: *Imparitas* Factorok (esélyegyenlőtlenségi tényezők) a nők sportvezetővé válásában c. pilot study-ban. In: *Testnevelés, Sport, Tudomány* 2016/1.

legkönnyebben demonstrálható ez a női impedimentum ennek a társadalmi alrendszernek a működésével.

Az, hogy a sport miképp válhat a politika eszközévé, illetve a politikai események arénájává (Gáldiné 2007.), láthattuk, átélhettük a hazai és a többi keleti állam-szocialista rendszerekben, midőn, párt-állami legitimációs célra használták a sportsikereket; ezért támogatva ezt a szektort és aktoraikat. „Ezek a politikai célok és funkciók döntően az élsporthoz kötődtek”. (Földesi 1996, in: Gáldiné, 2007:55.). A rendszerváltozás után, a sport látvány sporttá (üzletté) válásával, a sport politikai 'használata', kettős irányú lett:

► Egyfelől megnőtt az érdeklődés a politikai és gazdasági elitek részéről a sportvezetés iránt. Azaz a saját képviselőikkel töltenek be, jelentős sportvezetői tisztségeket. Egy hazai kutatás adatai szerint:

„...sokak számára egyértelmű, hogy a sporton belül is működik politika¹⁵; ...a lehetőség fennáll a nemzetközi vagy nemzeti sportszövetségek, sportszervezetek... vezetőségének választásánál, illetve sportesemények rendezői jogának odaítélése során”. (Gáldiné, 2007:55.).

Ez a jelenség mennyire nem csak kutatói hipotézis, hanem napjaink valósága, álljon itt egy idézet az egyik kiváló magyar sportoló/edző/kapitánytól: „... 'X' egy hozzá nem értő ejtőernyős. Politikai vonalon került oda...”¹⁶

► Másfelől egyes sportolók, sportvezetők politikai szerepvállalását tapasztalhatjuk, midőn a pártoknál pozíciókat vállalnak, rendezvényeiken megjelennek. (Gáldiné 2007.). És láthatjuk azt is, hogy politikusok szívesen mutatkoznak eredményes, közkedvelt sportolók társaságában; ezen élsportolók személyét politikai marketing célra használva.

Régóta ismert axióma, hogy jellemzően azok tudnak előbbre jutni, akiket fontos személyek támogatnak. [contest mobility¹⁷]. (Kanter 1977.). A sportvezetés körül megjelent politikai-gazdasági elitek, hatalmi, gazdasági és lobbipotenciálja lehetővé teszi, hogy - erőfölényükkel visszaélve-, az általuk támogatott személyt [képességétől, és képzettségétől függetlenül is] juttassa magas sportvezetői tisztséghez. Ezen folyamatok mögött rendszerint masszív és kölcsönös üzleti érdekek állnak; mind az adott sportszervezet mind az így pozícióba került sportvezető részéről. A sportszervezet a politikai kapcsolatokkal rendelkezőktől anyagi előnyöket remél, a politikából érkezett sportvezető pedig, saját illetve pártja ismeretségét/elfogadottságát reméli növelni a saját sport-szerepvállalásával. Itt hívom fel a figyelmet az alábbi, sportvezetőnői percepcióra, mely szerint a sportban a hatalomért [a magas vezetői posztokért] folyó küzdelmek mögött gyakran személyes magánérdekek állnak, melyek a nyilatkozó szerint inkább férfiakhoz köthetők:

■ „...egyéni érdekekért folyik itt harc, nem a közérdekekért... elnökségi tagként tudom elmondani, nem első szempont volt a köz érdeke, ... ez is inkább nekem szerint oszlik meg, a férfiak azok, akik a saját érdekeiket helyezik előtérbe...”

Mint sportot szerető, és aktívan sportoló személy, magam is úgy érzekelem, a politikai-gazdasági elitek, sport-pozíció szerzése mögött sokkal inkább az egyéni érvényesülés vágya áll, mint a sport szolgálata. A már (valamilyen másik) magas posztról a sportvezetésbe

¹⁵ Itt is sem árt emlékezni -figyelemmel a sportéletben előfordult korrupció gyanús esetekre-, akad belőlük jócskán, a legfrissebb magyar korrupció kutatás eredményeire, mely szerint: a lobbitevékenység és korrupció közti határvonal nem éles: „könnyen átcsúszhat egyik a másikba.” (Jávör 2014.).

¹⁶ Forrás: <http://sportgeza.hu/sport/2013/07/25/>.

¹⁷ Mobilitás verseny - [angol].

lépőknél, úgy tűnik további politikai/üzleti célok állnak, illetve státusz ambíciókat is sejteni lehet, ezek mögött.

A sportvezetésben a kiválasztási eljárások lényegében informálisak. A sportra, mint ágazatra nincsenek központi, vezetői képzettséget előíró kógens szabályok. Ezért kitűnő „terep” az *Inter Pocula* működése számára.

Itt utalok arra a jogszabályalkotási kísérletre, mely ezen a területen próbált 'rendet tenni'. Az 1989. évi II., az Egyesülési Jogról szóló törvény helyébe lépő, új Civil Törvényhez [2011. évi CLXXV. törvény], e körben érkezett egy módosítási indítvány: „a szakszövetségek csúcsvezetésének és szakmai vezetésének ellátására magasan kvalifikált szakemberek kellene, ezért szükséges lenne annak törvényi megkövetelése, hogy milyen szakmai pozíciókat kell egy szakszövetségnek létesíteni és ezek betöltésének mik a szakmai feltételei.”(Mihályi, 2012:70.). Azonban ez végül nem került be a Civil Törvénybe; ami megítélésem szerint nagy hiba volt.

Tekintettel arra, hogy a sportszervezetek, mint munkahelyek kevésbé szabályozottak, struktúrájuk, foglalkozási szerepeik nincsenek konkrétan -*normatívan*- meghatározva, így a vezetők formális és informális mozgásteret lényegében kötetlen.(Bodnár 2012.). Egy - egy sportvezetői poszt vonatkozásában az 'indulási', kiválasztási feltételek homályosak, általában határozatlanok, tisztázatlanok. Sokszor még az sem köztudott, csak az 'in group' tagjai számára, hogy a sportszervezet élén vezetőváltásra kerül sor. A pályázatok megfogalmazása gyakran úgy van szövegezve, hogy tudható, kinek számára írták ki. A lex sportívák sem tartalmaznak olyan normát, mely a sportszervezetekben, a vezetővé váláshoz elengedhetetlen, konkrét, adekvát, szakmai feltételeket szabna meg. Míg egy kórházigazgató rendszerint, gyakorlattal rendelkező orvos, esetleg tapasztalt közgazdász; addig a sportvezetővé váláshoz nem elengedhetetlen a Testnevelési Egyetemi vagy egyéb diploma; sőt a sportszakmai gyakorlat sem kötelező. A sport múlt előny ugyan, de nem feltétel.

Mindezen szabályozatlanságok a kapcsolat alapú pozíciószerezés [*Inter Pocula*] alapjait képezik. A sportvezetés körül felbukkant, politikai és gazdasági elit kitűnően kihasználja ezt a szabad, szabályozatlan mozgásteret, választási, kinevezési anomáliákat; tui. azt, hogy ebben a rendszerben lehetséges egy-egy vezetői posztra a kiválasztás során a szubjektívizmust 'működtetni'. Itt 'lép színre', a maskulin férfi network (Ilonszki 2014.), a hasonló a hasonlót elve alapján(Nagy 1993.), valamint a férfiak homofil kapcsolati hálói és a presztízs elv alapján történő viselkedése, azaz a férfiak inkább választanak férfit; sportvezetőnek, közgyűlési elnöknek, tagnak stb.. S noha a nők igyekeznek bevonni saját instrumentális hálójukba férfiakat (Kürtösi 2008.), ez nem kölcsönös; éspedig éppen azért nem, mert a nőknek, a hatalmi deficitjük[lack of power-Pfister(2003)], okán nincs olyan 'csereértékük', amit ebben az érdekérvényesítő rendszerben fel tudnának kínálni. Ezt a szimmetria elvárását, [támogatlak - támogatásért cserébe], mint kézzel fogható igényt, az interjú alanyaim közül többen is, konkrétan megtapasztalták.

Számos szakszövetség első számú vezetőjének [elnök], köze nincs az adott sportághoz. Van viszont jelentős gazdasági, politikai potenciálja. Több évtizedes sportvezetői gyakorlattal rendelkező neves, volt élsportoló-olimpikon[férfi] nyilatkozta¹⁸: „*Bejön egy dilettáns [a szakszövetségbe - megj. a szerzőtől.] és elnök lesz, politikai vagy szponzori hátszéllel...*”. Az utóbbi évek tapasztalatai ezt megerősítik: azaz sportvezetőnek lenni, nem elsődlegesen az

¹⁸ Forrás: <http://sportgeza.hu/sport/2013/07/25/>.

egyéni alkalmasság, hanem politikai-hatalmi kérdés. Ugyancsak az előző neves magyar férfi sportvezető mondta még 2009-ben a következőket: „*a magyar sportirányítás prostituálódott - tisztelet a kivételnek- politikailag megosztott, befolyásolt és kiszolgáltatott*”.¹⁹ A politika befolyása tehát, igen gyakran a személyi döntésekre is kiterjed. Egy másik tradicionális sportágban, a nemzetközi sportszövetségében, a közelmúltban [2013-ban] tisztújítás révén, újabb ciklusra megbízást elnyert, magyar [férfi] sportvezető, így jellemezte²⁰ a választást: „...*soha korábban nem szólt bele ennyire a választásokba a politika, a pénz, az intrika, mint manapság*”.

Egy hazai sportklub élén történő vezető cserét, 2013-ban az egyik országos napilap így értékelte: az adott sportklub „...*is felismerte, ha pénzhez, méghozzá rengeteg pénzhez akarsz hozzájutni, előbb ültess az elnöki székre egy minél magasabb pozícióban lévő kormánypárti politikust, majd a szintén kormánypárti polgármesterrel összefogva rövid időn belül dőlhet le.*”²¹

Az idézetekkel pusztán azt kívántam demonstrálni, hogy a politika és a sport üzleti szempontú kapcsolata²² nyilvánvaló, csak nem beszélünk róla. Témánk szempontjából azonban, a jelenségnek nem ez az aspektusa a döntő, hanem az, hogy a *politikai elit megjelenése a sportvezetésben csökkenti a nők sportvezetővé válásának esélyeit*. Azon egyszerű oknál fogva, hogy mind a *politikai* mind a *gazdasági felsővezetői* elitek tagjai jellemzően férfiak. A férfiak inkább egymást juttatják vezetői tisztségekbe, ahogy az előzőekben már *részletesen ismertetett impedimentumok működésénél*, rámutattam. A sportvezetői posztok vonatkozásban egyébként is meglévő szegregáció és kontraszelekció fokozódására számíthatunk a sportvezetésben, ezen elitek térhódítása nyomán.

Ennél az impedimentumnál válik különösen érthetővé, amit a bevezetőben említettem, tui., hogy a szimbolikus társadalmi térben minden mindennel összefügg; ezért a „women studies”t nem szerencsés szegmentálni. A kutatói nézőpont, a valóság elemzése komplexitást igényel.

2014. szeptemberében az Origo hírportál cikket²³ jelentetett meg igen figyelemre méltó címmel: „*Ellepték a sportot a politikusok*”; ebből idézek két rövid részletet:

„*A magyar sportéletben korábban is jellemző volt, hogy szövetségek és nagy klubok vezetőségébe szívesen ültek be -többnyire éppen hatalmon lévő- politikusok, és a 2010-es választás óta érezhetően megnőtt a hajlandóság a sportszervezetekben, hogy így próbálják növelni a lobbijukat...*” „...*Az olimpiai sportágakat képviselő szövetségek, valamint a legnagyobb nem olimpiai sportágak szövetségeinek elnökségét végignézve azt találtuk, hogy hemzsegnek az első- és másodvonalbeli politikusok.*”

Valóban feltűnő, hogy az utóbbi időkben mennyire 'népszerű' státusz lett a sportvezetői. A jelenség megtapasztalható minden politikai oldallal kapcsolatban. Mondhatjuk nem

¹⁹ Forrás: <http://sportgeza.hu/sport/2013/07/25/>.

²⁰ Forrás: Magyar Nemzet - 2013. máj. 21.

²¹ Forrás: <http://nepszava.hu/cikk/680897>.

²² A politikai, a pénztőke sporttal való összefonódása -*nézetem szerint*- nem egészséges; a *kénsav erejével* [Herczeg Ferenc egyik gondolatának parafrázisa, szabadon] fogja szétmarni az igazi, a szép[kalokagathia]és a fair sportot.

²³ Forrás: <http://www.origo.hu/sport/20140922>.

pártfüggő. Az alábbi táblázat a közelmúlt jobboldalhoz köthető politikusainak eseteit tartalmazza:

A sportszövetségek élén lévő Fidesz-közeliek		
Sportszövetség	Név	"Egyéb tevékenység"
Magyar Asztalitenisz Szövetség	Nátrán Roland	Még Matolcsy minisztersége alatt a gazdasági tárca államtitkára volt. Jelenleg az állami Magyar Export-Import Bank Zrt. és a Magyar Exporthitel Biztosító Zrt. Vezérigazgatója
Magyar Birkózó Szövetség	Németh Szilárd	A Fidesz „rezsicsökkentésért” felelős képviselője
Magyar Jégkorong Szövetség	Németh Miklós	A Közgép Zrt. elnök-vezérigazgatója
Magyar Kézilabda Szövetség	Vetési Iván	A kinevezésekor még 2011-ben miniszteri biztos volt
Magyar Országos Korcsolyázó Szövetség	Kósa Lajos	A Fidesz országgyűlési képviselője
Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége	Szalay Ferenc	Szolnok fideszes polgármestere 2010 óta
Magyar Röplabda Szövetség	Poór Csaba	A CME Hungary Zrt. marketing- és kommunikációs cég alapítója. Segítette 2010-ben a Fidesz szegedi jelöltjeinek a kampányát, állítólag jó viszonyt ápol Kubatov Gáborral
Magyar Sakkszövetség	Seszták Miklós	2010-től országgyűlési képviselő. 2014-től a harmadik Orbán-kormány nemzeti fejlesztési minisztere.
Magyar Sí Szövetség	Kálomista Gábor	A közmédia egyik legnagyobb beszállítója, az Andy Vajna-féle Magyar Nemzeti Filmalap (MNF) több mint 1 milliárd forint támogatást ítélt meg a producer nevével fémjelzett produkciókra.
Magyar Tenisz Szövetség	Szűcs Lajos	A Fidesz országgyűlési képviselője
Magyar Természetjáró Szövetség	Garancsi István	A Videoton elnöke illetve Orbán Viktor jóbarátja
Magyar Triatlon Szövetség	Bátorfi Béla	Az Orbán-család fogorvosa, a magyar fogturizmus fejlesztője
Magyar Vívó Szövetség	Csampa Zsolt	Korábbi MDF-es, majd fideszes politikus, a Belügyminisztérium helyettes államtitkára.

Forrás: 444.hu és atlatszo.hu

1. ábra sportszövetségek és politikai vezetők Forrás:<http://tenytar.blog.hu/2015/>

A sportvezetői posztok iránti érdeklődés, ahogy fentebb is már kiemelttem, nem pártfüggő. Sem a pártok prominensei részéről, sem a sportszervezetek oldaláról nem az. Általában a kormányzati pozícióban levő pártok képviselőit 'fogadják' szívesen a sportszövetségek, sportklubok. Így korábban, a Magyar Triatlon Szövetség előző elnöke például az MSZP-s Szekeres Imre volt; ...és baloldali a „...szocialista Baráth Etele, aki a [kajak-kenu. – megj. a szerzőtől] sportág sikerei miatt talán nem érdemtelenül kapott további négy év bizalmat még 2013-ban a Magyar Kajak Kenu Szövetség élén²⁴.

A felső-sportvezetés magas státuszú pozíciónak számít. A tekintélyes, nagy jövedelmű szektorokat, pozíciókat a férfiak fenntartják maguknak.[üvegplafon, üvegfal.]. Nagy Beáta fentebb hivatkozott eredményei szerint, a 'férfikvóta' a befolyásos pozíciók körében létezik.(Nagy 2013.). Úgy tűnik, -a női esélyek kiegyenlítődése helyett-, a nők egy új strukturális akadállyal találják magukat szemben, amikor egyes sportvezetői tisztségeikért a politikusok is 'ringbe szállnak'. Egyben ez azt is jelenti, hogy a sportban, a nőknek egyre fogy az esélyük, hogy valaha is egyenlő helyzetből indulhassanak a senior posztokért.

A női esélyegyenlőtlenség hátterében döntően, a hatalom hiánya áll. [Lenski (1966.); Pfister (2003.); Giddens (2008.)]. Nekik ugyanis, rendszerint ma sincs elegendő hatalmuk, [kapcsolatrendszerük, politikai tőkájük], így azonos esélyük sem, hogy kandidáljanak magas sportvezetői pozíciókra; tehát még a formális kiválasztási rendben is, pl.: pályázat esetén is

²⁴ Forrás:<http://tenytar.blog.hu/2015/02/27/>

hátrányból indulnak. Az interjúalanyaim közül többen is rámutattak a női hatalmi deficitre, amely anyagi-egzisztenciális deficit is egyben:

■ „...mióta az van, hogy pénzes emberek az elnökök[a sportvezetésben], egy egy gazdagabb cég vagy a politika áll mögöttük, innentől [nekünk nőknek, - megj. a szerzőtől] aligha van esélyünk ezen a téren...”. [azaz a sportvezetővé válás terén, - megj. A szerzőtől].

Többen is megfogalmazták, a politikai-gazdasági elitek sportvezetés iránti 'erőteljes érdeklődésének' a nők számára nagyon is nyilvánvaló hátrányát:

■ „...ez [a sportvezetés] ugyanaz, mint a politika. A politikában is ugyanez van. [mármint, hogy nincs nő a vezetésben, - megj. a szerzőtől]. Én úgy látom ez egy magyarországi sajátosság. A többi nyugat-európai országban ez nem így van. Sokkal több nő vállal politikai szerepet, közéleti szerepet, felső vezetői posztot, ...valószínűleg itt azért, Magyarországon valami baj van...”.

A sportvezetőnők interjúból külön is kiemelem, -mert azok, akik e körben nyilatkoztak egyezően fogalmazták ezt meg-, hogy a MOB elnöki tisztségére azért nincs [nem volt a 2012-s tisztújításkor] egyetlen egy női kandidáló sem, mert „az már politikai kérdés”, azaz, nekik [közülük senkinek] nincs elég hatalmuk/kapcsolatuk/pénzükhöz, hogy politikai támogatottságuk legyen. [Ez viszont nem hazai sajátosság; lásd. Massao és Fasting(2003.), tanzániai sportvezetőnő kutatásának eredményeivel.²⁵]. Az interjúalanyaim gondolkodásában ez a szint -a MOB elnöki posztja- jelenti az 'üvegplafont'; mely ma még áttörhetetlennek tűnik számukra.

Jól látható az is, hogy csaknem, ugyanazon férfiaktól álló elit 'mozog', valamennyi alrendszerben, a magas jövedelmű, hatalmi pozícióikban. Jellemzően a politikai-gazdasági vezetés jelenik meg a sportvezetésben; de fordítottjára is találunk példát, sportvezetőből lesz, [a sportvezetés révén] politikus, vagy válik vagyonos gazdasági tényezővé valaki. Ezek az elitek egymás számára, [tagjaik mozgását tekintve] átjárhatóak; de kívül állók [köztük jellemzően a nők] számára zártak.

Mindezek miatt, elmondható -a politikai és gazdasági elit érdeklődése a sportvezetés iránt-, egy olyan új -női-, impedimentum, amely korábban nem volt. Emlékeztetek, egyes kutatók azon eredményeire, mely szerint a jövőben egy fajta visszarendeződés várható a nők esélyeit tekintve: „...nemi egyenlőtlenségek új formájára számíthatunk...”. (Eagly és Carli 2007, in: Kürtösi, 2008: 35.). A nők, ahelyett hogy esélyeikben egalizálódnának a férfival, ismét csak hátrányba kerülnek, a XXI. század hajnalán.

A [sport]vezetés, mint lehetőség, újra távol kerül a többségüktől. Már rajtvonalig sem igen jut el a nők nagy többsége, egy-egy sportvezetői tisztségért történő kandidálások során; mert beelőzik őket a politikai és gazdasági elit, -társadalmi töke többlettel rendelkező-, férfi tagjai.

²⁵ A nők „nem képesek versenyezni a sportvezetői tisztségekért a jelenlegi sportrendszerben” állítják a kutatók. (Massao és Fasting, 2003:122.)

III. 4. Imparitas Factor IV. A Szinergia

Lásd részletesen: A *Magyar Tudomány* 2015/8 számában, a *Demokratikus Deficit, avagy öröklődő férfi homogenitás, a társadalmi alrendszerek vezető pozícióiban* című publikációt, jelen tanulmány szerzőjének tollából.

III. 5. Imparitas Factor V. Nők a Súlytalanság Állapotában.

A társadalom vezetésében, a létszámában megfogható módon is alulreprezentált női nem, súlyában, befolyásában *-kevésbé egzakt módon ugyan,-* de még inkább, jelentős mértékben szenved hátrányt, a vezetésben a *tartalmi lehetőségek* terén. A *'Súlytalanság Állapota'* jelenti a nők szubsztantív [tartalmi] eljelentéktelenítését a vezetésben. A *'szubsztantív képviselet'* fogalmát, a politika tudományban használták először, annak ábrázolása körében, hogy a női érdekérvényesítés nem pusztán számszaki, kvantitatív probléma (Barlanginé 2008.), hanem tartalmi kérdés is. Természetesen akkor, ha van egyáltalán nő a vezetésben. A nők különféle *-indirekt és látens-* elutasítása, kirekesztése a társadalmi alrendszerekben, azok különböző szervezeteiben és a szervezetek különféle vezető testületeiben; továbbá ezekben a szervezetekben/testületekben a nők alulértékelt szerepekre, tevékenységekre szorítása, jelenti a *'Női Súlytalanság Állapotát.'*

Ennek számtalan megnyilvánulási formája van, a nyelvi, gondolkodási, aktivitásbeli területeken; ezért mindig a konkrét helyzet dönti el, hogy jelen van -e, ez a női akadály. A *'Súlytalanság Állapota'* mögött egyúttal a nők emberi mivoltának leértékelése, női értékek tagadása is áll; ezért mindez a diszkrimináció egy sajátos formája. „...*a férfiak csak nagyon lassan ismerik el [a nők] teljes emberi[!] mivoltát...*”. (SJ-DEC, 2 pont, in: Boulad SJ, 1997:72.), állapítják meg egy tradicionális férfiszervezet [a Jezsuita szerzetesrend] férfi[!] tagjai, a 34. Rendi Gyűlésükön.

A *'Súlytalanság Állapota'* indirekt kirekesztést, latens dehiszcenciát jelent, mely igen nehezen ismerhető fel. A „...*diszkrimináció gyakran észrevétlen marad, mivel a napi rutinba beágyazódva, szándékától függetlenül is érvényesül. Ilyenkor a diszkrimináció ténye többnyire nem tudatosul, ...*”. (Vajda, 2004:111).

A *'Női Súlytalanság Állapotának'* gyökereit/okait fellelhetjük a történelmi-kulturális meghatározottságokban. A nők történelemben elfoglalt alárendelt helyzete, a történelemben a nőkről *-és férfiakra-* kialakult kép, átöröklődése nyomon követhető a máig élő sztereotip, tradicionális nő-férfi képből, ebből fakadó szerepelvárásokban. A sztereotip szerepeket máig, formális vagy informális *hatalommal kényszerítik rá a nőkre.* (Whitehead 2011, in: Géro 2008.). Akárcsak párezer évvel ezelőtt. Úgy tűnhet, a társadalom nem sokat változott a nők megítélését tekintve. Az alárendeltségek és ezzel a női esélyegyenlőtlenség, újratermelődik (Claringbould & Knoppers, 2013.), még ha finomabb változatban is.

A *'Súlytalanság Állapotának'* nincsenek egzakt mutatói; mindig a konkrét helyzet dönti el, hogy súlytalannak tekintik -e a nőket [vezetónő-kollégákat], kirekesztik-e őket; például azzal, hogy nem veszik komolyan posztjukon, leértékelik őket, viccelődőnek, gúnyoldódnak velük. Maguk az érintett nők sem könnyen veszik észre, vagy nem is akarják észrevenni a női szabadság illetően intézményesített korlátozását, a jelenség kínos volta miatt. Felismerésében, segíthet a *'consciousness-raising'*, a nők öntudatra ébresztése. A *'Súlytalanság Állapota'* mint jelenség a vezetők-vezetők között az üvegfal sajátos válfaja.

Kutatásom során, két szinten is talákoztam a női -vezetői- *'Súlytalanság Állapotával'*. Egyéni és intézményi szinten.

► **Egyéni szinten gyakran** előfordul, hogy a női vezetőket nem veszik komolyan. Egyik vezetőnő saját tapasztalata ez volt:

■ „*idősebbek, rutinos urak, [rekesztenek ki, - megj. a szerzőtől] ...persze én is hangoztatom véleményemet, de mégis úgy éreztem egy kicsit elnyomásban vagyok velük szemben, ...nem vettem egészen komolyan, eleinte; ... de mára már kinőttem magam*”.

Egy másikuk, aki egy másik vezetőnő társával együtt volt jelen az adott szervezet vezetésében, gender hátrányként írta le az elutasítottságukat, melyet viszont nehéz volt számára egzaktan, verbálisan definiálnia:

■ „... *abban, [tapasztaltam a hátrányt, - megj. a szerzőtől] hogy nem figyelnek oda arra, amit mi [mi nők, - megj. a szerzőtől] mondunk és próbáltuk [a férfi vezetők, - megj. a szerzőtől] úgy lehurrogni minket, stb...*”.

Ebből a narratívából jól látszik mennyire nehezen konkretizálható, mennyire leírhatatlan a 'Súlytalanság Állapota' allegóriájával definiált nemi diszkrimináció. És az is kitűnik a megszólaló által elmondottakból, hogy ez bizony *-kimondva, kimondatlanul* - de mélyen megsebzi, az ezt elszenvedőket!

A férfi-vezető társak gyakran, egészen sokáig, mindvégig[?] kívülállóként kezelik a nőket, ily módon rekesztve ki, utasítva el őket; ez volt a percepciója egyik interjúalanyomnak:

■ „...*és lehetséges, hogy férfiak nem igazán örülnek a női vezetőnek!..*”

Ezzel a legnehezebb megküzdeni.

A nők személyükben, vezetőként is szinte naponta szembesülnek az elutasítás, a leértékelés direkt és indirekt formáival. Íme egy egyszerű, mondhatni mindennapos, példa: adott testületben, a grémium egyenrangú és egyenjogú női és férfi tagjai közül az ülés jegyzőkönyvét, majdnem mindig az egyik nő vezeti; és pedig *'önként és dalolva'*. [A kávé készítésről már nem is szólva.]. Az illetén *'kiemelt hölgy'*, kitüntetettnek érzi magát, holott nem érdemi, nem releváns munkára fogták. Ezzel is kifejezve másodrendűségét, [kvázi titkárnő és nem tag] jelezve az adott grémiumban elfoglalt helyét, súlyát.

Média kutatásban a megkérdezett nők szintén tapasztalták a 'Súlytalanság Állapotát': „*Ha egy gyakornok tejjőlős szájú 17-18 éves fotósfiúval megyek a világvégére riportot csinálni, mindig vele állnak szóba. Azt hiszik, hogy én csak kávéfőzni jöttem vele.*” (Margit, 2002:8.). Az ilyen rejtett leértékeléseket, indirekt kirekesztéseket is, beleérttem a 'Súlytalanság Állapota' allegóriájába.

Ugyancsak a nők 'Súlytalanság Állapotában' való tartásának minősül, a nőekkel való szexista, degradáló viccelődés. Ezeket, a nőknek *'illik'* nem észrevenni; lehajtott fejjel tudomásul kell venni, vagy éppenséggel együtt vihorászni a rasszista viccelődőkkel. Azért előfordul, hogy valakinél betelik a pohár²⁶ a megalázó megjegyzések miatt; de *akkor meg a*

²⁶ „Nyomorúság, zavar, frusztráció – csak néhány szó azok közül, amellyel Tüttő Kata, a XII. kerület önkormányzati képviselője a Fővárosi Közgyűlés eseményeit jellemezte”, 2015. januárjában. (from: <http://www.origo.hu/itthon/20150129-tutto-katat-megalaztak-a-fovarosi-kozgyulesben.html>). A cikk így folytatódik: „Kovács Péter, XVI. kerületi polgármester meglehetősen egyedi módon kérdezte meg, ki ő és miért ül a szocialista képviselők között. „Egy csinos arcú, vörös hajú fiatal hölgyet vettem észre, aki a fülbe sűgás módszerével segíti a szocialista képviselőket. Nem ismerem őt, nem tudom, hogy új képviselő lenne-e” – hangzott el az ominózus mondat. Ha ez még nem lenne elég, Tarlós István is rákontrázott. A főpolgármester válaszolt Kovács Péternek, de még azt is hozzátette: Tüttő Katánál kellemesebb látványt nemigen fedez fel. Később azt is kifejtette, hogy kellemesen bizsergető érzés neki az MSZP-s képviselőnő nevetgélését hallani a padsorokból”.

„Kovács Péter megjegyzésének semmi más célja nem volt, minthogy odaszúrjon nekem egyet. A főpolgármester pedig erre a lehető legrosszabb módon válaszolt, pedig ő a maga sajátos módján csak kedveskedni akart” – mondta az Origónak Tüttő,

férfi lobbí összezár és nem akarják érteni, hogy akkor most *'mi van'* [?!], most mit is kényeskedik az illető nő.

Egyes szerzők a nők leértékelését adott munkakörben, adott pozícióban, a szexuális zaklatás egy formája tekintik: „...*ha valakit -neme alapján- túlságosan ostobának tartanak egy feladat elvégzéséhez*”. (Modey S. Weiss, in: Margit, 2002:10.).

A közismert *'szőkenős'* ki és beszólásokról akár gyűjteményt is össze lehetne állítani. Nagyobb baj, hogy ilyenekkel nap, mint nap találkozhatunk a közbeszédben a médiában, *horribile dictu* a politikai testületekben is

Már *a 'női lét'* maga, valami elkeseredett ellenszenvet vált ki sokakból és ez lépten nyomon jelen van a médiában, a társadalmi mainsteraming-ben; 2015. januárjában hallottam az egyik vezető rádióban, három férfi beszélgetésében a következő viccesnek szánt *'ekézést'*:

>> *Szülőszobán a nővér, az apukának: Apuka, lány lett. Azért hazaviszik?* ²⁷ [Itt most nevetni kéne??? Igen szomorú, ha a műsor szereplői úgy vélik, igen....]

► **Intézményi szint:** A *'Súlytalanság Állapotának'* másik válfaja az intézményesített forma, melynek két alfaja különböztethető meg:

► A nők szegregálása, női bizottságokba vagy gender területre szorítása. Sokszor ezt nem értékeli diszkriminációnak az ilyen bizottságban résztvevők, vagy az azt létrehozók. Pedig masszívan az. Mert az ilyen női bizottságokat többnyire pusztán *'sóhivatalnak'* tekintik; érdemi hatáskört általában nem rendelnek hozzájuk, erről rendszerint megfélemlenek, mikor létre hozzák őket. Ezek a női bizottságok pusztán létükkel szegregálják a nőket. Ezzel is kifejezve alsóbbrendűségüket, alkalmatlanságukat a koedukált bizottságokban való működésre, azokban vezető szerepre. Ismételtel jelzem, a szegregáció nem csak elkülönítés, *hanem az alávetés egy formája!*

Az ilyen szegregált női bizottságok viszont kiválóan alkalmasak arra, hogy gender elvárásokként felmutassák és kipipálják, mint az esélyegyenlőséget támogató intézményeket.

További problémák *-álláspontom szerint-* a nemi alapon szegregált női bizottságokkal következők: • megteveszti magukat a benne működő nőket, hogy valami fontos feladatot kaptak, holott *-legtöbbször-* csak látszat tevékenyegre alakították ezeket; • a hasonlók összezártságával, csaknem lehetetlenné teszi a más szempontok érvényesülését, a fejlődést, a növekedést. Sokkal inkább szellemi stagnálásra, sőt regresszióra vezet; • elzárják az átjárást, a párbeszéd lehetőségét az adott szervezett egészétől is; • végül: a nemi alapú szegregáció magukban a nőkben is valamiféle *-tudatalatti-* másodrendűségi érzést eredményez. Az ilyen bizottságokban általában, a nők hagyományt ápolnak, idősügyi kérdésekkel foglalkoznak; egyszóval érdemben [a férfiak dolgába bele nem szólva] nem sok vizet zavarnak.

Kutatásom során azt találtam, hogy a jelentős sportszervezeteknél [NOB, MOB] is vannak női bizottságok, de pártoknál, társadalmi szervezeteknél is gyakran előfordul.

► A *'Súlytalanság Állapotának'* másik intézményesített formája, amikor a szervezetek döntéshozó testületeibe [közgyűlés, elnökség, a politikában a parlament, stb.] ugyan bekerül néhány nő, de azon belül általában már nem kap vezetői szerepet. [elnök, alelnök, tiktár,

akitől senki nem kért bocsánatot a szexista megjegyzésekért, de mint mondta, ehhez már hozzászólt... .."Nem ez volt az első ilyen eset, de eddig mindig leráztam őket magamról. Most viszont úgy éreztem, hogy fel kell szólalnom, mert ez az egyetlen megoldás a szexizmus ellen. Vissza kell jelezni, hogy ez így nincs rendben, az ilyen megjegyzések igenis megalázóak" – indokolta meg a képviselő, *miért kelt ki az eset ellen az interneten.*"

²⁷ Forrás: Lánchíd rádió, 2015. jan. 31. 20. óra, *'Kor kapcsolás'* c. műsor.

bizottságvezető már nem, vagy csak elvétve lehet]. Ez a jelenség jól látható a magyar politikai pártok vezetésében²⁸ a különböző politikai testületekben, de például a sportvezetésben is szignifikánsan megtalálható.

A 'Női Súlytalanság Állapotának' gyökere és a média szerepe a súlytalanság fenntartásában:

► A gyökerek

A 'Súlytalanság Állapota', a nőről kialakított sztereotip képhez, sztereotip szerepekhez, azok öröklődéséhez, mikénti értékeléséhez köthető, a gyökerei jellemzően abban lehetők fel.

A társadalom mást vár el, valójában mást tekint sikernek a nőnél és sikernek a férfinál. (Horner 1988; in: Bernard-Schlaffer, 1992.). Ez az elvárás *-különösen Közép Európában, és attól keletre-* erősen determinisztikusan hat, mind a női, mind férfi gondolkodásra. Még pedig a sztereotípiák működésén keresztül. A sztereotípiák a személyek kategorizációját jelentik. (Talbot 2011.). A nemi szerepek sztereotípiáinak háttérében áll, a nők történelmi szubordinációja és szegregációja a férfiaktól. Ez az örökség leképeződik a mai napig valamennyi társadalmi struktúrában: nyelvben, jogban, tudományban, intézményekben, vezetésben stb. Ebből fakad a nemi szerep-kategorizáció és a nemi szerep-sztereotípiák máig élő diszkriminatív jelensége is. Egyes kutatók szerint, a sztereotípiák szoros kapcsolatban állnak a mítoszokkal, elősegítve a mítoszok újjáépítését. (Talbot 2011.).

A sztereotípiák átöröklésének elsődleges helye a család, melyben a 'szkriptek' léteznek és hagyományozódnak tovább. A nemi szerepekre a 'szkript'[forgatókönyv] (Berne, in: Fehér, 2012:3.), fogalmát a tranzakció-analízis pszichológiai irányzat vezette be: e szerint, ha egy gyermek megszületik, akkor nyomban komoly befolyást kap arra a szüleitől, környezetétől, hogy megfeleljen a sztereotip 'nő', [és férfi] képnek, amelyet nemének megfelelően, tőle a társadalom²⁹ elvár:

„...így a lányok kedvesek és szépek kell, hogy legyenek, ...szexuális energiát kell, hogy sugározzanak”, legyenek „...gyengék és nem túl okosak, csak a főzés, a ruha és gyerekek” érdekeljék őket. „A férfiak [fiuk], ezzel szemben vadak és erősek, nem mutatják a saját érzelmeiket és nem is törődnek mások érzelmeivel. Őket... ...a harc és a sport érdekli, később pedig a szép nők. Hatalmuk van és lenézik a nőket...” (Fehér, 2012:3.).

A nemi szerepelvárásokkal kapcsolatos szereptanulás csirájában értékelő. A társadalmilag *értékelt tulajdonságok döntően férfiakra* tartozó tulajdonságok. Ezeket fejlesztik és várják el a fiúktól, úgymint: bajtársiasság, összetartás, bátorság, (Kádárné, in: Czeizel, 1984:148.).

²⁸ Lásd részleteiben: Dr. Trenka Magdolna: Demokratikus Deficit, avagy öröklődő férfi homogenitás, a társadalmi alrendszerek vezető pozícióiban. *Magyar Tudomány* 2015/8.

²⁹ Itt jelzem, hogy magam nem osztom a gender feministák azon álláspontját, miszerint egyformává kellene alakítani a fiúkat és a lányokat; illetve, hogy a gyermekre kellene bízni, hogy nemet válasszon. Ezek tévutak, nézetem szerint.

Ugyanakkor erősen ellenezném, ha a közoktatásban a lányokat, *-tekintet nélkül az érdeklődésükre-* a fakanál, vagy a varrottú mellé kényszerítenék valamiféle háztartási ismeretek tantárgy keretében, illetve, ha az úgymond nőies [pedagógus, ápolónő stb.], pályák felé orientálnának minden tanulólányt, egyéniségüket, képességeiket figyelmen kívül hagyva.

Álláspontom szerint a nevelés helyes iránya, ha az emberek, a nők és a férfiak, személyükben kapnak lehetőséget az érdeklődésüknek és az adottságaiknak teljes kibontakoztatására. [*Magam mérnöki diplomával és tervező mérnöki múlttal is rendelkezem; élő példaként cáfolva azt a sztereotípiát, hogy a lányok a matek-fizikához, a műszaki dolgokhoz nem érhetnek.*]

Ezzel szemben a *nőiesnek tartott értékek*, úgymint: érzelmi gazdagság, emberség, jóság stb., általában *alulértékeltek* és ezért a szimbolikus társadalmi térben elsikkadnak (Hankiss, in: Czeizel, 1984:148.). Ezek a sztereotip, kulturális alapú általánosítások, „...*rengeteg kárt okoznak a lelki fejlődésben, a párkapcsolatokban és az üzleti életben egyaránt...*” (Fehér, 2012:3.).

Később az iskola segít rá a kulturális '*szkriptek*' (Berne, in: Fehér, 2012:3.) elsajátítására: a nyomtatásban megjelenő kislány és nő ábrázolások már kisgyermekkorától fogva befolyással bírnak a gondolkodás későbbi alakulására. Sokszor, sok helyen vizsgálták már a tankönyveket; ezek egyikében azt találták, hogy a:

„...*nők általános képe, az esetek nagy többségében a tradicionális modellnek felel meg*”, ezzel megalapozva, hogy „...*a férfiak és nők szerepének és pozíciójának hagyományos modellje internalizálódik*”. (Nagy R., 2009:65.).

New Jerseyben például, elemi iskolai tankönyveket teszteltek: hogyan alakítja az iskola az újabb és újabb generációkat, az előzőhöz hasonlóvá. A nők/lányok passzív és házhoz kötött tevékenységeket folytattak: takarítottak, főztek a férfiak számára, és várták, hogy hazaérjenek. Ebben a konkrét vizsgálatban *nem találták egyetlen egy olyan női figurát sem*, aki házon kívüli végzett volna alkotó tevékenységet. (Szabó 2011.).

Az ilyen sztereotípiák szerint építkező könyvekben, már egészen kiskorban olyan modellt mutatnak fel, melyben a nőket az alulértékelt privát szférához, a '*súlytalan női léthez*', rendelik, a közsférát pedig, a tekintélyes férfiúi szerephez kötik. Mindezt szimbolikus, nyelvészeti, kulturális rendszereken keresztül érvényesül. (Nagy R 2009.)

► **A média szerepe a '*Súlytalanság Állapotának*' fenntartásában**

A női '*súlytalanság*' eredetének és fenntartásának másik '*terepe*' a média. Mind az elektronikus mind a nyomtatott sajtótermékek egyaránt szerepet játszanak a nők jelentéktelenített ábrázolásban. A média a szerepek, a sztereotípiák alakításának és kommunikálásának egyik legerősebb hatású intézménye. Először erről a '*szerepkonzerváló*', a patriarchátus továbbélésében betöltött szerepéről szükséges szólni.

A média diszkrimináció igen eredményesen működik; egyik eszköze, maga az emberi erőforrás: „...*a műsorvezetők, tudósítók és a riporterek között magasan felülreprezentált férfiak*” (Gál, 2008:40.) interjúvolják, a tekintélyes [döntően férfi] közszereplőket. Ezzel is megadva a téma, a személy súlyát. „*A hatalom férfidolog, ez a hírműsoraink üzenete*”. (Gál, 2008: 41.). Női interjúalanyhoz gyakran kevésbé ismert interjút rendelnek. Súlytalan riporter kérdez, súlytalannak bemutatott nőt. A „*maszkulinitás le- és elfedettsége-t*” (Séllei, 2006:6.), tapasztalhatjuk a tömegkommunikáció révén is. Így a tömegkommunikáció is részese lesz az elvárt nemi identitás koncepció fenntartásának.

A konzervatív nő kép mellett a '*súlytalan*' nő képével szintén találkozunk a nők média reprezentációját vizsgálva. Azt találjuk, hogy *mind számában, mind jelentőségében elmarad* a nők megjelenése a médiában, a férfiakétól.

A Keresztény Kommunikációs Világszövetség szervezésével, 1995 óta, a nők és férfiak megjelenését vizsgálják, öt évente a médiában; ez az un. Global Media Monitoring Project: „...*a legfrissebb kutatás[2009] alapján kijelenthető, hogy alig változtak valamit a médiában megjelenő női és férfi arányok világszerte*.” (Szabó, 2011:26.)

A kvalitatív médiaelemzések, felhívják a figyelmet a számszaki alulreprezentáltságnál komolyabb hátrányra: a médiában, a nők megjelenése súlyát és minőségét tekintve is lemarad

a férfiak megjelenítésétől. „...a nőt kevészer, eljelentéktelenítve, míg a férfit nyilvános terekben mozogva, a cselekvés aktív részeseként”(Gál, 2008:41.) ábrázolják.

Hazai napilapok tartalomelemzése és a Mediawatch vonatkozó adatai alapján megállapították, hogy: „...a nők reprezentációja sematikus és hátrányos: professzionális szerepben, „komoly ügyekben” ritkán juthatnak szóhoz, inkább passzív áldozatként vagy férfiak hozzátartozóiként említik, fotózzák és idézik őket”.(Margit, 2002:1.).

Egy hazai nyelvészeti gender tanulmányban az alábbiakat olvashatjuk: „Amikor arról hallani, hogy az államférfiak vagy honatyák a parlamentben teszik a dolgukat, a hír megfogalmazása elünteti a képviselőnők amúgy sem népes csoportját.”(Huszár, 2009:183.).

A nők súlytalan média reprezentációja kapcsán rá kell mutatni arra is, hogy maga a nyelv, a médiában használt nyelv sem 'nemsemleges'. Anélkül, hogy a nyelvészeti kérdésekbe részletesen belemennék, csak egy példa az előző kijelentés alátámasztására. Azt a kevés nőt, akit vezetőként, politikusként az elektronikus médiában láthatunk, jószerivel státuszuknak megfelelően meg sem tudják szólítani a riporterek. „Amíg a férfiaknak kijár a beosztásuk neve + az úr megszólítás, addig a nőket bizalmaskodva a keresztnevükön vagy annak becézett változatán szólítják meg”.(Huszár, 2009:183.). Percepcióim szerint az ilyen megszólítás a bizalmaskodáson túl, tekintélycsorbító hatással is bír. Eleve súlytalaná teszi a bemutatott nőt. A jelentéktelenítés ezen változata természetesen nem csak a médiában fordul elő, hanem a társadalmi élet szinte minden területén.

A fent már hivatkozott, az újságírók között, végzett gender kutatás adatai szerint, a nyelvi lekezelő, degradáló formák gyakran előfordulnak a kollégák között is, az újságíró szakmában:[Pl.: „cica”, „bébi” vagy „cuncimókus” „cicu-micukám” stb. stb.(Margit, 2002:9-10.)]. Ezeket a bizalmaskodásokat a nők általában már fel sem veszik, holott ezek által is csökken a tekintélyük. Ha valaki mégis visszautasítja ezeket, akkor egyszerűen kinevetik; a kutatásban megkérdezett interjúalanyok között volt olyan, aki arról számolt be, hogy mikor visszautasította ezeket a szexista, degradáló kifejezéseket -tehát a zaklatás egy válfaját-, egyszerűen kiröhögtek őt.(Margit 2002.). Ebben a kutatásban a megkérdezett nők, igen erőteljes megfogalmazásokkal [pl.: ez egy rothadt, büdös, férfiközpontú társadalom,(Margit, 2002:7.)], írták le a média patriarchális működését.

A szexizmus konkrét megjelenése a különféle média felületeken, a nők szexista[a külsejüket hangsúlyozó, a nők szexuális vágy tárgyaként való(Gál 2008.)] ábrázolása, szintén hozzájárul, a női súlytalanság állapotához.[egyben a nő mérhetetlenül megalázott, alárendelt helyzetéhez].

A szexizmus további konkrét megjelenése terén talán a reklámok hatása a legsúlyosabb

„...a reklámok nőképe olyan hamis üzenetet hordoz, mintha a nő az emberi teremtmények alsóbb osztályát, valamiféle szexuális szimbólumot testesítene meg.”(Osváth, 2012:81.). Ezzel a „szexualitást magát is, ember alattivá alacsonyítja”. (Szabó, 2011:54.).

Sajnálatos, hogy a jogvédők, a nők ilyen dehonesztáló ábrázolásakor, nem buzgólkodnak, a nőket megvédeni. Holott, a szexista beállítás minden változata, a nemi diszkrimináció egy-egy masszív formája; a női 'nem' hátrányos megkülönböztetését jelenti.(Osváth 2012.). Ugyanis a nők szexista beállítása, ábrázolása mindig magában hordozza a nők egy fajta leértékelését.

„A hétköznapi nyelvezet válogatás nélkül, kendőzetlenül jeleníti meg a testiség, a szex, a szexizmus különböző formáit, ezeket a kifejezéseket pedig a nagy többség folyamatosan használja. Főleg, ha a testiség verbális reprezentációjától való szorongást némi alkohol is

oldja.”³⁰ Ezzel a szexualitás szépségét, méltóságát is rombolják. Amikor pedig „...igazán elszabadulnak az indulatok, a szövegek észrevétlenül borítják be a szóhasználatot, megbénítva a gondolkodást.”³¹

A média sokszor látens és manipulatív módon élteti, tematizálja a nőről, férfiről kialakuló felfogást. A mi régiókban a sztereotip nő és férfi kép, -a különböző kutatások szerint [Blaskó; Pongrácz; Szél]-, a társadalmi élet teljes szövetét áthatóan meglehetősen tradicionális. A verbális és képi, kulturális eljelentéktelenítő médiahatások erősen beépülnek a társadalmi aktorok felfogásaiba; nemi alapú sémákat alakítanak, erősítenek meg. Mindezzel erősítik a maszkulinitásokat és gyengítik még a senior pozíciókban lévő a nőket is; alapjaiban nehezítve meg helyzetüket; ugyanis hatásukban a nők [vezetői] képességeinek, munkájának, indirekt és gyakorlati kétségbevonását, tekintélyük csorbítását eredményezi.

A vezetésében a nők, nőként általában vagy teljesen egyedül vagy igen jelentős kisebbségként vannak jelen [‘token’ pozíció]; és jellemzően ‘csak a második’ vezetői sorban kaptak helyet.(Nagy 2013.). Mint ‘tokenek’ állandó reflektorfényben állnak, a többségi [férfiakból álló] csoport kritikus megfigyelése alatt dolgoznak.[fokozott láthatóság (‘visibility’), in: Barlanginé, 2008]. „...a tokenizmus... ..következménye a kontraszt - a kisebbségek különbözőségének polarizációja és felnagyítása. A domináns csoport a tokenekkel szemben a saját kultúráját hangsúlyozza, kizárva ezzel a kisebbséget.”(Barlanginé, 2008:11.). Ebben a dimenzióban a ‘mi’ és a ‘ti’ szétválik. Aki nem a ‘mi’, azt eleve megkülönböztetik; az a tréfák, viccek tárgya[!], azt fogják alulértékelt, jelentéktelen tevékenységre szorítani stb. Ennek egyik eszköze a ‘Súlytalanság Állapota’ allegóriával definiált, jelentéktelen helyzetben tartása a ‘ti’ -nek.[itt a ‘ti’ = a nők]. Ez a diszkriminatív kirekesztő magatartás, a ‘mi’-hez tartozók részéről általában nem mindig tudatos. Így működik „a rendszer”, az önállósult férfijogú entitás. Az esetek zömében a szenvedő fél [jelen esetben a ‘token’ nők], reakciója sem tudatos. A gyermekkor óta internalizált, inprint, a női élet, ‘súlytalan létként’ való felfogásából a nők nem egykönnyen lépnek ki. Igen gyakori, hogy ez hatás -tudat alatt-, olyan mértékű, hogy egyes nők elbizonytalanodnak, saját magukat értékelik le stb.; mindez pedig megjelenik viselkedésükben is.

Egy példa erre, mely tökéletesen bemutatja, hogy miként hat, még a sikeresnek tartott, magabiztos vezető nőkre is, a társadalmi diskurzusban a nőket eljelentéktelítő narratívák és mechanizmusok összessége. Vass Virág a sikeres újságíró, az ELLE főszerkesztője -midőn a főszerkesztői posztra kinevezték és először utazott a tisztségre felkészítő, központi franciaországi tréningre-, arról számolt be, hogy ezen a tréningen az ottani vezetők, azt mondták neki, azt mondták róla, hogy úgy viselkedik, mint az ázsiai és az arab nők: alázatos, bátortalan stb.³² Minderről, neki nem volt tudomása. Egyszerűen úgy viselkedett, -súlytalanul-, ahogy azt a hazai maszkulin elvárások egy nőtől, rendszerint -implicite-, megkövetelik. Úgy viselkedett, ahogy azt megszokta az addigi -egyébként sikeres- pályáján; a patriarchális környezetben megtapasztaltak determináló hatása nyomán.

A ‘Súlytalanság Állapota’ a nők számára speciális karrier akadályt jelent; nincsenek

³⁰ Forrás:http://mandiner.hu/cikk/20150322_kendernay_nagyidai_gertrud_tudunk_magyarul_beszelni_a_ferfi_noi viszonyokrol

³¹ Forrás:http://mandiner.hu/cikk/20150322_kendernay_nagyidai_gertrud_tudunk_magyarul_beszelni_a_ferfi_noi viszonyokrol

³² Forrás: Kossuth Rádió, ‘Smink nélkül’ c. műsor, 2010. április 17.

egzakt mutatói; mindig a konkrét helyzet dönti el, hogy súlytalannak tekintik -e, a nőket. A nők önmagukban még akkor sem tudnak a 'Súlytalanság Állapotán' változtatni, ha a társadalmi hierarchiában följebb léptek; mert a patriarchális társadalmi normák, igen erős kényszereket közvetítenek.

IV. DISKUSSZIÓ

Kutatásomban egy erősen szenzitív kérdést, a nők, a társadalom vezetésében elfoglalt marginalizált helyzetét vizsgáltam; a hagyományostól eltérő utat járva be. Ez az innovatív jelleg a kutatásom teljes folyamatában és az eredményeimben is megjelent.

Zárójelbe tettem a jelenségek történeti meghatározásait és helyükbe új fogalmakat alkottam. *Minden innováció a megszokottból való kilépés*, ennek jegyében született meg a munkám eredményeként, *-újdonságként-* a női karrier impedimentumokat megjelenítő *új konceptuális kategória az Imparitas Factor*; és elemei, az *Imparitas Factor* konkrét megjelenítésére kreált új metafórák-allegóriák, mint szociológiai kategóriák. [*"Inter Pocula"*, a *"Hagyományok Automatizmusa"*, a *"Közéleti Patriarchizmus"*, a *"Súlytalanság Állapota"*, és a *"Szinergia"*].

Kutatásomban *-ahogy a bevezetőben már jeleztem-* nem szegmentáltam a 'women studies'-ben szokásos hármas tagolás szerint. Ezért nálam a mikro-mezo-makró szintű megközelítés egybe esik. (Jávor és Rozgonyi 2005.).

Azt találtam, hogy a vezetésben, a pozíciók, jellemzően a régóta kialakult férfi-patronáló rendszeren alapulnak (Talbot 2000.). Ez a férfi-patronáló rendszer úgy építkezik, hogy a férfi dominált testületekben, *-a választásoknál, kinevezéseknél-* a férfiak, a férfiakat preferálják vezetőnek. Amennyiben a kiválasztási folyamat végső jelölői, választói, döntéshozói jelentős többségében férfiak, *'a hasonló a hasonlóhoz elve'* (Nagy 1993.), alapján előbb választanak férfit, mint nőt; figyelemmel a férfiak homológ kapcsolati halóira is (Kürtösi 2008.). A vezetésben erős *'férfikvóta'* (Nagy 2013), működik folyamatosan biztosítva kontraszelekcziót. A nőknek, mint csoportnak napjainkban is, azzal kell szembesülnie, hogy vezetőnek lenni nem pusztán, és nem elsődlegesen szakmai tudás és alkalmasság kérdése: *„...egy nő ...azonos adottságok mellett is számíthat arra, hogy egy tekintélyes poszton férfit részesítenek előnyben vele szemben...”*. (Bourdieu 1990, in: Hadas, 2002:185.). Mivel a vezetői szerep, *-a patriarchális társadalmi közgondolkodás által meghatározottan-*, még mindig elsősorban a férfi *'nemhez'* kötött, ezért ma még gyakran fordul elő, hogy egyes vezetőnők maguk is úgy gondolják, a férfiak jobb vezetők. Ez egy igen erős kognitív korlát a nők vezetővé válása előtt. Mindezek ellenére hinni kell abban, hogy a fennálló, a nőket hátrányba helyező és ott tartó jelenségek sem örök életűek; ahogy már a rómaiak is megmondták: *'nulla sors longa est'*.³³ [Seneca Kr. e. 4 - Kr. u. 65.]. Több éves kutató munkám céljai közt szerepel, ennek az egyenlőtlen rendszernek *-a megmutatása révén is-*, a lebontása és egy igazságosabb társadalom építése.

Különösen azért, mert az *Imparitas Factorok*-kal *definiált valóság*, jelenleg nem túl biztató; sportnyelven szólva: már a rajtvonal sem egyenlő a nők számára és a pálya végig akadályokkal nehezített: ► a nők falakba ütköznek a vezetővé válás útján, olyan falakba, melyekkel a férfiak általában nem találkoznak, ► ezek miatt a nők számára a respektált, a valóban befolyásos pozíciók elérése, *társadalmi méretekben, jelenleg lehetetlen*.

³³ Nincs semmi sem örök, a világon. - [latin].

Kiutak persze vannak, többek között: ▶ a consciousness-raising [tudatosság növelés; egyszerre eszköze a mozgalmi és akadémiai feminizmusnak]; ▶ a különböző kiegyenlítő mechanizmusok [mindenek előtt a sokat vitatott, de nagyon is szükséges női kvóta]; ▶ az affirmative action – a stratégiai nőtámogatások; ▶ a gender equality management – a nemek egyenlőségét érvényesítő vezetési módok stb. Ezek bemutatása meghaladja jelen tanulmány kereteit.

Jelen kutatás hatásai: a társadalomtudományi kutatások eredményei, rendszerint több áttételen keresztül fejtik ki össztársadalmi hatásukat. Sokszor ezeket a hatásokat csak hosszabb távon, a későbbiekben lehet majd mérni, és / vagy anyagiakban kimutatni.

Kutatásomnak eredménye, az *Imparitas Factorok* bevezetése a társadalomtudományi diskurzusba, hozzájárulhat ahhoz az elengedhetetlenül szükséges *szemléletváltáshoz*, valamint ennek megfelelően azokhoz a *strukturális átalakításokhoz* (jogszabályi változtatások, az 'old boy club'--szerű működési mechanizmus kivezetése stb.), melyek felismerése és végrehajtása nélkül, a nők jelen kedvezőtlen (esélyegyenlőtlen) helyzetének megváltoztatása, elképzelhetetlen. Ebben a felismerésben, a társadalmi működés maszkulinitásainak megértésében segít, az "*Imparitas Factorok*" elméleti kategóriája.

Napjaink multikulturális sokkja,(az Európát ért, tömeges és ellenőrizetlen migráció)³⁴ közepette, egy további problémára köteles minden, a 'women's studies'-t művelő kutató a figyelmet felhívni: éspedig arra, hogy jelen körülmények között külön is fókuszálni kell a női jogok terén elért eredmények megőrzésére és kiterjesztésére. Nehogy elveszenek ezek az eddigi, ugyanakkor korántsem elégséges, korántsem teljes körű vívmányok; melyek viszont sok évtizedes küzdelem eredményei. Ezekből nem szabad engedni, egyes más kultúrákra tekintettel, ahol „...a férfiak uralma, a nők alávetettsége a legalapvetőbb és megkérdőjelezhetetlen normák közé tartozik”(Andorka, 2006:335.). Értékeinket e téren is őrizni szükséges. A nők egyenjogúsága, vitathatatlan alapértéke a nyugati keresztény társadalmaknak. Ezért továbbra is napirenden kell tartani a „nő-kérdést”, sőt fokozni szükséges az „érzékenyítés” feladatát, valamint folyamatosan törekedni kell a női jogok további kiterjesztésére is, hogy az esélyek egyenlősége is, végre reális lehetőség legyen, minden nő számára. Non progredi, regredi est.³⁵ Azt gondolom, a „nő-kérdésben” igen sok még a teendő; köztük a -nőket fokozottan érintő-, felmerülő új társadalmi problémákra (migráció) adandó adekvát válaszokat és megoldásokat, időben kell kialakítani!

Látni kell, hogy a társadalom egésze NEM nélkülözheti a nők értekeit, nem pazarolhatja el a nők tehetségét. A vezetésben sem. Ugyanis, ha kimarad a női vélemény, a női látásmód a világból, akkor valami nagyon fontos marad ki.(Dienes Valéria, in: Czeizel 1984.). Az *Imparitas Factorok* megértése, -reményeim szerint- elvezet a női esélyegyenlőtlenség lebontásához, a női értékek széleskörű érvényesüléséhez. Ez közös társadalmi érdek.

³⁴ A tömeges és ellenőrizetlen migráció nőkre, női jogokra való hatását még nem vizsgálták; sem a politikában és még kevesebbet a tudományban. Megítélésem szerint, a 2015. szilveszterén Kölnben történtek után, nagy hiba volna elhallgatni, vagy jelentéktelennek minősíteni a migrációnak a nőkre gyakorolt veszélyeit. Üdítő kivételként, néhány női politikus előremutatón hívta fel a probléma súlyosságára a figyelmet. Vessd össze: http://mandiner.hu/cikk/20160920_pelczne_szerint_a_bevandorlasi_hullam_a_nokre_jelenti_a_legnagyobb_veszelyt

³⁵ Nem előrelépni (*nem fejlődni*) = visszalépéssel (*visszafejlődéssel*) -[latin].

KONKLÚZIÓ: Napjainkban a társadalom felső szintjein, sajnálatos módon, még mindig „...öröklődik a férfihomogenitás, mint komplex társadalmi jelenség...”.(Claringbould & Knoppers, 2013:175). Ezt a komplex jelenséget *definiáltam* és *adtam oki magyarázatát*, az Imparitas Factorok-kal.

SZAKIRODALOM

- ACSÁDY J.(2011): A varázstalanító emancipáció mítosza. (from: <http://www.csepe.hu/>). Utolsó látogatás: 2014. február 21.
- ALSZEGHY Z.(1983.): Bevezetés a teológiába. in: Alszeghy Zoltán-Nagy Ferenc-Szabó Ferenc-Weissmahr Béla (szerk.): *Teológiai vázlatok III*. Budapest, Szent István. 11-59.
- ANDORKA R. (2006.): *Bevezetés a szociológiába*. Osiris, Budapest.
- BARLANGINÉ, Kelemen I. (2008): Női képviselők - Női Képviselő? (from:<http://phd.lib.uni-corvinus.hu/>). Utolsó látogatás: 2013. december 19.
- BENDL, R.(2000.): Gendering Organization Studies: A Guide to Reading Gender Subtexts in Organizational Theories. (from: <http://www.lta.hse.fi/2000/3/>). Utolsó látogatás: 2013. október 24.
- BERNARD, Ch. - SCHLAFFER, E.(1992.): *Tűsarkú cipőben, hátrafelé*. Budapest, HUNGA-PRINT
- BODNÁR I.(2012): Az edzői munka, mint női foglalkozási életpálya. (from:<http://phd.sote.hu/>). Utolsó látogatás: 2013. május 12.
- BOULAD, H. SJ.(1997): *A nők szenvedése és küldetése*. Budapest, Márton Áron.
- BOURDIEU P. (2000.): *Férfiuralom*. Budapest, Napvilág.
- BUDAY K. (2004.): Az alma meg a fája. (from:<http://www.Magyarpaxromana.hu/>). Utolsó látogatás: 2013. augusztus 15.
- CLARINGBOULD, I. - KNOPPERS, A. (2013): Understanding the lack of equity in leadership position in sportorganisation. in: Peter Leisink - Paul Iosele - Dian Marie Hasking – Maarten van Lottenburg (ed): *Managing Social Issues: A Public Values Perspective*. Edgar Elgar Publishing, Cheltenham;162-179.
- CZEIZEL E.(1984): *A jövőnk titka*. Budapest, RTV-Minerva
- Documents the European Commission Justice, Fundamental Rights and Citizenship, (2011): Positive Action Measures to Ensure Full Equality in Practice between Men and Women. (from:<http://www.eu.europa.eu/europaibizottsag>). Utolsó látogatás: 2014. április 18.
- DUNNING, E.(2002.): A sport, mint férfiaknak fenntartott terület megjegyzések. in: *Korall*, 2002, 7-8. 140-154. (Ford: Lengvári István).
- EAGLY, A. H. - CARLI, L.L. (2007.). Women and the labyrinth of leadership. in: *Harvard Business Review*, 2007. Sept.
- EAGLY, A. H. - KARAU, S. J. (2002.): Role Congruity Theory of Prejudice Toward Female Leaders in: *Psychological Review*, No. 3, 573–598.
<http://dx.doi.org/10.1037//0033-295x.109.3.573> (from: <http://www.web.pdx.edu/>). Utolsó látogatás: 2013. október 22.
- Az Európai Parlament Állásfoglalása: 'A nők részvétele a politikai döntéshozatalban'. (2011/2295(INI) -2013/C 251 E/02) (from: <http://www.eurlex.europa.eu>). Utolsó látogatás: 2014. április 18.
- FARKAS Z.(2006): A szociológiai és az intézményes szemléletmód.(from:<http://www.mek.oszk.hu/>). Utolsó látogatás: 2013. szeptember 17.
- FEHÉR M. (2012): Nemi szerepek és vezetés. Avagy gyáva férfiak és bátor nők, erős

- férfiak és gyenge nők? (from:<http://icfcoachklub.hu/>). Utolsó látogatás: 2014. február 27.
- GÁL A. (2008.): Esélytelen(?) egyenlőség-a nemek megjelenítése a sportmédiában in: *Kalokagathia*, 2008, 1; 31-47.
- GÁLDINÉ Gál A. (2007.): Sport és társadalmi nem a 21. század elején a média tükrében Magyarországon. (from: <http://www.phd.sote.hu/>). Utolsó látogatás: 2014. március.18.
- GÉRÓ Gy. (2008.): „Előbb apádnál, anyádnál”, nyelvi szocializáció és nemi szerepek. (form:<http://www.nydi.btk.pte.hu/>). Utolsó látogatás: 2013.október 22.
- GIDDENS, A.(2008.): *Szociológia*. Budapest, Osiris.
- HADAS M.(2002.): A libido academica narcizmusa; Pierre Bourdieu: Férfiuralomról. in: *Replika* 47–48, 2002. június: 175–194. (from:http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika_honlap/47/Hadas.pdf). Utolsó látogatás: 2013. október 24.
- HUSZÁR Á. (2009): Női nyelv? férfi nyelv? Gendernyelvészet Magyarországon. in: *Magyar Tudomány* 2009/3, 276 -285. (from: <http://epa.oszk.hu/00600/00691/00063/pdf/276-285.pdf>). Utolsó látogatás: 2014. április 18.
- ILONSZKY G. (2014): Jó kormányzás és a nemek egyenlősége. Magyarországi helyzetjelentés. in: *A nőtlen évek ára. A nők helyzetének közpolitikai elemzése 1989–2013*, 29-58. (from:<http://noierdek.miria.hu/>). Utolsó látogatás: 2014. április. 11.
- KANTER, R.M. (1977.): *Women and man in the corporation*. Basic Book, New York.
- KÜRTÖSI Zs.(2008.): Nők és Férfiak társadalmi kapcsolati hálózatának eltérései a munka szervezetekben. (from: http://www.phd.lib.uni_corvinus.hu). Utolsó látogatás: 2013. dec.16.
- LENGYEL Zs.(1997.): *Szociálpszichológia*. Budapest, Osiris. (from:<http://www.tankönyvtar.hu/>). Utolsó látogatás: 2014. július. 3.
- NAGY B.(2013.): Nők a vállalati vezetőtestületekben és irányításban Magyarországon. in:*TNTeF* 2013, 3; 52-63. (from: <http://www.tntefjournal.hu/>). Utolsó látogatás: 2014. március 7.
- NAGY R. (2009.): Nemi szerepek és nemi sztereotípiák az általános iskolai tankönyvekben. (from:http://web.adatbank.transindex.ro/pdfdok/web4-5_o9_Nagy). Utolsó látogatás: 2013. november 5.
- MASSAO, P.- FASTING, K.(2003.): Women and sport in Tanzánia. Ilse Hartmann -Tew - Gertrud Pfister(ed.): *Sport and Women, Social Issues in International Perspective*. Routledge, New York. 118-129.
- MARGIT P.(2002.): A nők reprezentációja. Férfiuralmi jelentések körforgása a napilapokban (from: <http://www.mediakutato.hu/>). Utolsó látogatás: 2014. január 16.
- MIHÁLYI Zs. A. (2012.): Jogalkotás a sportban, az állami és civil szféra szabályozási határvitái. in: *Kodifikátor*, 2012,2. 55-81. (from: <http://kodifikator.hu/>). Utolsó látogatás: 2014.aug.24.
- OSVÁTH A.(2009.):Nonverbális kommunikáció a tömegkommunikációban. Reklámértelmezések és nemi szerepek(from:<http://www.szociologiaszak.unimiskolc.hu/>). Utolsó látogatás: 2013. december 12.
- Pfister, G.(2003):A world power in Women’s Sport- Women Without Power In Sport Gender, Power, and Sport East German. (from:http://www.idrottsforum.org/articles_pfister/pfister.html). Utolsó látogatás: 2013 november 4.
- SÉLLEI N. (2006): Miért félünk a farkastól? in: *Disputa*, 2006, 6. 4-11. (from:<http://www.deol.hu/disputa/>). Utolsó látogatás: 2013. december 14.

SIK E.(2006.): Tőke-e kapcsolati tőke, s ha igen mennyiben nem? in: *Szociológiai Szemle*, 2006, 2. 72-95.

SÜMEGI B.(2007.): Nők a vezetésben, nehézségek és lehetőségek.

(from:<http://www.elib.kkf.hu>). Utolsó látogatás: 2013. május 22.

SZABÓ A. (2001): Mars kontra Vénusz. A társadalmi nemek és nemi sztereotípiák a médiában (from: <http://www.elib.kkf.hu/>). Utolsó látogatás: 2013. december 14.

TALBOT, M.(2000.): Döntéshozatal a sportban. in: Perényi E.- Berta G.K. (szerk): *Nemzetközi tapasztalatok a nők sportjának világából*, 2000,11. 91-116. Budapest, Ifjúsági és Sport Minisztérium Értesítő.

TALBOT, M.(2011.): The role of Olympic education in today's sport world.. in: Konstaninos Georgiadis (ed.) *11 th. International Session for directors national Olympic academies, 11-18 May, 2011*. Athen, International Olympic Academy, 106-120.

TRENKA M.(2015): Demokratikus Deficit, avagy öröklődő férfi homogenitás, a társadalmi alrendszerek vezető pozícióiban. *Magyar Tudomány* 2015/8; 992-1002.

TRENKA M. (2016): Imparitas Factorok (esélyegyenlőtlenségi tényezők) a nők sportvezetővé válásában. *Testnevelés, Sport, Tudomány* 2016/1; 59-69.

VAJDA R.(2014): Munkaerőpiac, foglalkoztatás, vállalkozó nők. A nők teljes értékű munkavállalásának akadályairól és esélyeiről. in: Juhász Borbála (szerk.): *A nőtlen évek ára. A nők helyzetének közpolitikai elemzése 1989–2013*, 99-152. Budapest, Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség (from: <http://noierdek.miria.hu/wp-content/uploads/2014/03/notlen-evек1.pdf>) Utolsó látogatás: 2014. április 11.

WALBY, S. (1994.): *Theorizing Patriarchy*. Oxford, Blackwell Publishers

További Internetes Források: */megtekintve 2013 január és 2015 novembere között/*

[www. http://sportgeza.hu/sport/2013/07/25/](http://sportgeza.hu/sport/2013/07/25/).

[www. http://nepszava.hu/cikk/680897-bvsc-tobb-mint-egymilliard-forint-fejlesztesre](http://nepszava.hu/cikk/680897-bvsc-tobb-mint-egymilliard-forint-fejlesztesre).

[www.http://www.origo.hu/sport/20140922/](http://www.origo.hu/sport/20140922/)

[www. http://www.origo.hu/itthon/20150129-/](http://www.origo.hu/itthon/20150129/)

[www.http://tenytar.blog.hu/2015/02/27/fideszes_uradalmak_lettek_a_magyar_sportszovetsegek?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner](http://tenytar.blog.hu/2015/02/27/fideszes_uradalmak_lettek_a_magyar_sportszovetsegek?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner)

[www.http://mandiner.hu/cikk/20150322_kendernay_nagyidai_gertrud_tudunk_magyarul_beszelni_a_ferfi_noi_viszonyokrol](http://mandiner.hu/cikk/20150322_kendernay_nagyidai_gertrud_tudunk_magyarul_beszelni_a_ferfi_noi_viszonyokrol)

[www.http://hbr.org/2013/09/women-rising-the-unseen-barriers/ar/1#](http://hbr.org/2013/09/women-rising-the-unseen-barriers/ar/1#)

Napilapok:

Magyar Nemzet - 2013. máj. 21.